

IN DE REEKS SNELSCHRIFTEN
OVER GEBIEDSGERICHT MILIEU- EN NATUURBELEID
VAN NATUURRESERVATEN V.Z.W.

De actualiteit van de Westhoek

een pleidooi voor het behoud van de groene
identiteit van de Westhoek

R
V.Z.W.

snelschrift 1994/2
red. P. Bossu

25 november 1994
D/94/3106/3

een uitgave van Natuurreservaten v.z.w. West-Vlaanderen

In de reeks "snelschriften van Natuurreservaten v.z.w." :

De actualiteit van de Westhoek

een pleidooi voor het behoud van de groene identiteit van de Westhoek

een uitgave van Natuurreservaten v.z.w. West-Vlaanderen

De "snelschriften" van Natuurreservaten v.z.w. zijn niet bedoeld als een definitieve positiebepaling van de vereniging, maar wel om met een indringend discussiestuk de maatschappelijke gedachtenwisseling rond actuele kernpunten inzake natuurbeleid te bevorderen.

Snelschrift 1994/2, 25 november 1994, D/94/3106/3
Overname van fragmenten steeds mogelijk
mits volgende bronvermelding:

"NATUURRESERVATEN v.z.w., snelschrift 94/2-
De Actualiteit Van De Westhoek, een pleidooi voor
het behoud van de groene identiteit van de Westhoek,
red. P. BOSSU, Diksmuide, 25 november 1994.

INHOUDSOPGAVE

VERANTWOORDING.....	1
INLEIDING	3
de groene rijkdom van de Westhoek.....	3
de geschiedenis zit in het landschap.....	3
hier is nog open ruimte.....	4
identiteit van de Westhoek = tewerkstelling	4
RUIMTE VOOR WATER	
lessen trekken uit de overstroming van 1993.....	6
overstromingen: een nieuw gegeven ?.....	6
de bergingsfunctie van de broeken en hun rol in de veiligheid m.b.t. wateroverlast	
in de woonkernen.....	6
de mens grijpt in	7
leren uit het verleden !	7
een pleidooi voor natuurbehoud	7
een pleidooi voor de landbouwer	8
structurele oplossingen gewenst !	8
het waterpeilbeheer in het Blankaartbekken	9
was het waterpeil van 2.60 m oorzaak van de zware overstroming ?.....	10
is het waterpeil alleen belangrijk voor het natuurbehoud ?.....	10
naar een geïntegreerde benadering.....	11
een nieuw pompemaal op de Stenensluisvaart ?.....	11
besluit.....	11
ook het buitenland leert ons een les !.....	13
TEVEEL VOGELS IN DE WESTHOEK ?	
de IJzervallei en watervogels.....	14
is er sprake van schade ?.....	14
watervogels tonen de verbondenheid aan van kerngebieden.....	15
is bejaging en/of verstoring een oplossing ?.....	15
geen wildschade, maar.....	16
botulisme: wat is de echte oorzaak ?.....	17
botulisme in de IJzervallei.....	17
meer eenden oorzaak van botulisme ?	17
Conclusie.....	19
MOET ER NOG EEN WEG ZIJN ?	
geen nieuwe wegen.....	20
voor het toerisme	20
voor de industrie	20
andere alternatieven ?	21
de partijstandpunten.....	21
STEUN VOOR EEN DUURZAME LANDBOUW	
het 5 B-programma als hefboom !.....	24
Europees beleid als uitgangspunt	25
5 B-programma e.a. programma's inpassen in bestaande initiatieven	25
GEEN KERNAFVAL IN DE WESTHOEK.....	27
van kernenergie tot kernafval.....	27

INHOUDSOPGAVE

NOOD AAN EEN DUURZAAM BEHEER VAN DE VLAAMSE KUST

van Duinendecreet tot geïntegreerd beheer.....	29
centrum van activiteiten en belangen	29
vrijwaren voor de toekomst	29
internationale actie	30
uitdaging voor samenwerking	30
niet weeral een plan !	30
Het Structuurplan voor de kustzone.....	31
tussen land en zee	31
Symposium als start	31
keuzes durven maken.....	32
epiloog.....	34

MEER BOS IN DE WESTHOEK ?	35
waarom meer bos ?	35
gewenste hoeveelheid bos.....	36
waar is bosuitbreiding mogelijk ?.....	36
aankopen: soms een moeilijke bevalling !	38
een bos = meer dan bomen.....	41
besluit.....	41

VIER EVALUATIES - VOORUITBLIKKEN OP VIER OPMERKELIJKE PROJECTEN..... 42

Plan Zeehond	
een zegen voor natuurbehoud en... toerisme !	42
een plan met meerwaarde voor het toerisme.....	43
grote belangstelling voor Plan Zeehond.....	44

Het Ecologisch Impulsgebied	
Een toekomst voor de IJzervallei ?	45

Het Regionaal Landschap	
Het Heuvelland houdt de natuur hoog: ook in 1994 ?	47
een grote sprong voorwaarts.....	47
evaluatie positief.....	47
de toekomst.....	47

De rangschikking van het weidengebied van Lampernisse	
Een mijlpaal	49
reactie en overleg.....	49
en tot slot: ruilverkaveling schrappen !	50

BESLUIT & dank.....	51
Dank	52

VERANTWOORDING

De voorbije jaren was er in de Westhoek geen tekort aan (vernieuwende) initiatieven rond plattelandsontwikkeling en landinrichting. Momenteel zijn er vijf ruilverkavelingsprojecten in onderzoek of uitvoering, samen goed (volgens de huidige voorstellen) voor een goeie 6.000 ha. Het Provinciebestuur lanceerde begin 1994 het Structuurplan voor de Kustzone. Een flink stuk van de Westhoek valt binnen de afbakening van het 'Pilotproject Landinrichting'. In het zuidelijk gedeelte van de Westhoek loopt sinds bijna drie jaar het 'Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels'. Rond de IJzer- en Handzamevallei werd het 'Ecologisch Impulsgebied IJzervallei' opgestart. De Gemeentelijke Natuurontwikkelingsplannen (een onderdeel van de milieuconvenant) bieden kansen voor inbreng van de gemeenten in het natuurbeleid. En uiteraard ontbrak ook de Westhoek niet in het ontwerp van de 'Groene Hoofdstructuur' en de 'Gele -agrarische- Hoofdstructuur' voor Vlaanderen.

Sommige van deze projecten zitten nog volop in de planningsfase en moeten nog een fiks proces doorlopen vooraleer er op het terrein enige verandering merkbaar zal worden. Een aantal anderen daarentegen (Ecologisch Impulsgebied, Regionaal Landschap,...) leverden op veel terreinen reeds baanbrekend werk en bouwden een rijke ervaring op.

Op 28 januari 1994 keurde de Europese Commissie de aanvragen goed voor steun aan bepaalde regio's. Ook de Westhoek viel in de prijzen bij dit zogenaamde 5 B-programma. Vanuit Europa is er momenteel 77 miljoen Ecu voorzien voor de plattelandsgebieden in België. Daarenboven is er nog 1,4 miljard beschikbaar voor communautaire initiatieven waarvan 500 miljoen voor grensoverschrijdende projecten in plattelandsgebieden. De concrete invulling moet nog gebeuren, maar men mag verwachten dat er vanuit Europa via het 5 B-programma voor de komende zes jaar, zo'n 1,2 miljard fr. beschikbaar komt voor de Westhoek (+ minimum 50 % inbreng van de Vlaamse overheid). Behalve het 5 B-programma zijn er onder andere ook nog Interreg II en het Leader-programma. Allebei Europese ondersteuningsinitiatieven die zich specifiek op plattelandsgebieden richten.

Het Ecologisch Impulsgebied, het Regionaal Landschap, het Structuurplan voor de Kustzone, het 5 B-programma,... hebben de voorbije maanden heel wat discussiestof doen opwaaien. Iedereen probeert zijn boodschappenlijstje te verdedigen en van een globale en duurzame visie op de toekomst van de Westhoek is er nauwelijks sprake. Veel bestuurders en burgers zien in de hele discussie dan ook nog nauwelijks het bos door de bomen.

We moeten er over waken dat de gehele streekontwikkeling niet vervalt in een ondoorzichtige discussie tussen de verschillende belangengroepen, waarbij allerlei bestuursniveaus en administraties tegen elkaar uitgespeeld worden. Het is onze overtuiging dat men enkel een dergelijke patstelling kan voorkomen door de Westhoek in zijn globaliteit te bekijken en te vertrekken vanuit de actualiteit van de streek.

Die actualiteit is dat we op vandaag voor cruciale keuzen staan. Keuzen die de toekomst van de Westhoek zullen bepalen. Maar bovenal is de actualiteit dat er in de Westhoek -in tegenstelling tot de meeste andere streken in ons land- nog echt open ruimten zijn, dat men terecht nog kan spreken van de 'groene en stille identiteit' van de streek.

Met dit alles in het achterhoofd willen we met de "Actualiteit Van De Westhoek" op de vooravond van het Europees Jaar van het Natuurbehoud (1995) onze visie op de toekomst van de Westhoek (beter) gestalte geven.

1995 moet het jaar worden van de duidelijkheid en de praktijk. Het jaar waarin alle beloftes en

intenties omgebogen worden in een actief en duurzaam beleid. In het tweede Europees Jaar Van Het Natuurbehoud (het eerste was in 1970) kan men niet langer pleiten voor bv. iets als de doortrekking van de A19 en tegelijk voor de optimale vrijwaring van de open ruimte, het landschap en de landbouwgrond. Beleid vraagt keuzen en het trekken van duidelijke grenzen van wat kan en wat niet...

We willen het echter niet bij deze 'papieren actie' houden. Het is de bedoeling om met "De Actualiteit Van De Westhoek" een dialoog met burger en overheid aan te gaan. Natuurreservaten vzw is bereid om met alle betrokkenen van de streek rond tafel te gaan zitten en onduidelijkheden uit te weg te ruimen waar dit nodig blijkt.

Reacties, opmerkingen en suggesties zijn dan ook bijzonder welkom.

Wie over een specifiek onderwerp of gebied meer informatie wenst, contacteert best ons provinciaal secretariaat.

INLEIDING

de groene rijkdom van de Westhoek

De Westhoek bezit een rijkdom aan landschappen, open ruimten en natuurgebieden waar veel streken in Vlaanderen, en ver daarbuiten, alleen maar jaloers op kunnen zijn: de IJzer- en Handzamevallei, het Westvlaamse Heuvelland, het weidengebied van Lampernisse, de duinen van het Westhoekreservaat, Groenendijk-Ter Yde,... De Westhoek behoort daarenboven samen met de grensgebieden, de Kempen en enkele vlekken in Limburg, tot de enige streken in Vlaanderen waar de verstedelijking nog niet toesloeg. We kunnen zelfs zonder overdrijven stellen dat de Westhoek nog de grootste aaneengesloten open ruimten van ons land bezit. Op satellietfoto's vindt men hiervan de bevestiging: de Westhoek springt als een groene vlek uit het sterk verstedelijkte Vlaanderen..

de geschiedenis zit in het landschap...

De streek kende door de eeuwen heen een rijke geschiedenis. Tal van gebieden (o.m. het weidengebied van Lampernisse) hebben dan ook nog steeds een uitzonderlijke grote cultuurhistorische potentie. Het achterwege blijven van verregaande verstedelijking en industrialisatie en het behoud van het groene karakter hebben dit uiteraard in grote mate in de hand gewerkt. Het in stand houden van de cultuurhistorische waarden wordt dus evengoed bepaald door het gevoerde natuur- en milieubeleid. Belangrijk is dat ze de relatie met het milieu uit het verleden bewaren en aan de huidige samenhang van milieu en cultuur een tijdsdiepte geven van vele duizenden jaren.

Door de inrichting van z'n woon- en werkomgeving heeft de mens in het verleden een niet mis te verstane stempel op het landschap gedrukt, die tot op heden herkenbaar blijft. De geschiedenis druipt dan ook nog altijd van het landschap af.

Er zijn uiteraard de vele plaatsen die manifest herinneren aan de Eerste Wereldoorlog: de vele militaire begraafplaatsen, de monumenten,... Maar de grote oorlog had ook nog een andere, veel grotere, invloed op het landschap van de Westhoek. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden grote delen van de IJzerstreek verwoest. Steden en dorpen werden in puin gelegd, bosgebieden vernietigd (Blankaartpark, Houthulstbos, bossen in het Ieperse, het Heuvelland,...) en ontelbare historische hoeven, kastelen en andere monumentale gebouwen vernield. De dorpen en steden werden herbouwd, maar veel landschappen en bosgebieden die toen verdwenen, kwamen nooit meer terug.

Maar de invloed van de mens gaat veel verder terug. De middeleeuwse ontginning van de polders kan afgelezen worden aan de organisatie van een dicht net van sloten en dijken en de vele verlaten of nog bewoonde hoeven. De percelering van de zand-en zandleemstreek kon op heel wat plaatsen tot de Romeinse kadastratie en landinname teruggevoerd worden. Het Westvlaams Heuvelland herbergt de herinneringen aan een intense prehistorische bewoning.

Geënt op dat, door de mens benut of beïnvloed landschap liggen daarnaast heel wat gespreide relicten, die de ontginning, de sociaal-economische uitbouw, de verdediging ervan en de religieuze grondslag weerspiegelen.

De ontginning spreekt uit de vele verlaten omwalde hoeven, de verdwenen of sterk verkleinde dorpen (bv. Sint Rijkers), de dijken (bv. Oude Zeedijk), de kleiputten (bv. Viconia), de veenwinningsputten (bv.

Blankaart], oude straattracés, waarop de percelering is geaxeerd (bv. Steenstraat] en de specifieke ontwateringsprojecten (bv. de Moeren]. De sociaal-economische uitbouw vertaalde zich in de evolutie van het occupatiepatroon, waarbij het net van uitbatingen verdicht of uitdunt. Ook de uitgroei van enkele steden, alwaar het middeleeuws component de laat-middeleeuwse suksesstory van handel en lakennijverheid vertelt, kadert hierin. Ieper en omgeving zijn hier het meest frappante voorbeeld van. Regionale en lokale verdedigingswerken zijn zeer divers en verspreid. Van het IJzertijd-heuvelfort op de Kemmelberg, naar het net van vluchtburchten tegen de Noormannen (bv. Veurne), over de motteversterkingen van de lokale heren (bv. de Hoge Andjoen in Werken), naar de forten en redoutes uit de 16de en 17de eeuw (bv. Fort de Knokke te Reninge). De religieuze grondslag tenslotte kent z'n meest uitgesproken veruiterlijking in de vele abdijsites. De half opgegraven Duinenabdij van Koksijde staat immers niet alleen. De ondergrondse resten van Eversam (Stavele), Nonnebossen (Zonnebeke) enz ... vormen hier een belangrijke aanvulling op.

hier is nog open ruimte...

De Westhoek is een van de weinige streken in Vlaanderen waar men bij het doorrijden ervan niet het gevoel krijgt dat alles overal kan en niets volgens plan verloopt. Het is geen streek waar de landbouw bedreven wordt tussen industrieterreinen en lintbebouwing het ene woongebied aan het andere industrieterrein weeft. De open ruimte is nog OPEN RUIMTE in de zuivere betekenis van het woord. Natuur is in de Westhoek niet teruggedrongen tot lapjes restgrond bij verkeerswisselaars of tot streepjes spoorwegberm.

Open ruimte en landschap zijn in de Westhoek meestal ook nog altijd meer dan een kader zonder inhoud. Niettegenstaande de natuurwaarden in de streek de voorbije decennia -soms zeer drastisch- achteruit gingen, herbergen de landschappen en de natuurgebieden van de Westhoek nog een groot aantal planten en dieren. In de streek is nog ruimte voor natuur. Hier is nog plaats om grote eenheden natuur te behouden/ontwikkelen in samenhang met landbouw, toerisme, drinkwatervoorziening, recreatie, wonen,...

identiteit van de Westhoek = tewerkstelling

Het toerisme in het hinterland is de voorbije jaren spectaculair gestegen (bv. in Diksmuide met 200 %). Dat de cultuurhistorische waarden (o.m. de toeristische trekpleisters rond de Eerste Wereldoorlog) en de groene identiteit van de streek hier de belangrijkste troeven vormen, is een feit. Evenzeer is duidelijk dat het toerisme in West-Vlaanderen andere troeven moet uitspelen dan de bouw van nog meer appartementen en vakantiedorpen aan de kust. De evolutie van het kusttoerisme (zie het hoofdstuk: nood aan een duurzaam beheer van de Vlaamse kust), het duidelijk in de lift zitten van plattelandstoerisme, de stijgende vraag naar meer actieve vakantievormen,... leveren daar een overduidelijk bewijs van. Het behoud van de eigenheid van de Westhoek en het streven naar meer kwaliteit en verscheidenheid in het toeristisch en recreatief, kunnen de tewerkstelling enkel bevorderen.

De beleidsplanning rond de Westhoek moet vertrekken vanuit deze 'groene identiteit' van de streek. In projecten als 5 B, het Landinrichtingsproject, het Structuurplan (voor de kustzone en in de toekomst voor Vlaanderen), de ruilverkavelingen,... dient men uit te gaan van de draagkracht van landschap, natuur en milieu in de streek.

We willen in "De Actualiteit van de Westhoek" echter niet ons standpunt over ieder onderwerp en onze visie op iedere vierkante meter van de Westhoek uit de doeken doen. We kozen er voor om aan de hand van een aantal onderwerpen die de voorbije twee jaar voor nogal wat discussie en -al dan niet gecreëerde-misverstanden zorgden, onze visie op de ontwikkeling van de streek te schetsen. Dat er hierbij voor onderwerpen gekozen wordt als de ontsluiting van de Westhoek, het kernaafval en de relatie landbouw en milieu ligt voor de hand. Bij een eerste kijk in dit snelschrift zullen velen zich wellicht wel afvragen wat items als bv. watervogels en waterrijke gronden te maken hebben met de streekontwikkeling. In juist deze verhalen willen we aantonen hoezeer een streek als de Westhoek verbonden en gebonden is aan natuurlijke wetmatigheden. We hopen dat hierin ook duidelijk wordt hoe in feite soms problemen gemaakt worden die er geen zijn en oplossingen voorgesteld die nog meer problemen veroorzaken. We sluiten onze "Actualiteit Van De Westhoek" af met een evaluatie en een vooruitblik op de meest hoopgevende en concrete projecten van de laatste twee jaar.

RUIMTE VOOR WATER

Water neemt in de Westhoek een bijzondere plaats in. Het verhaal van de grote overstroming van een jaar geleden toont ons perfect de (moeilijke) relatie tussen de Westhoek en het water.

lessen trekken uit de overstroming van 1993

De uitzonderlijke regenval in de laatste maanden van 1993 zorgde eind december 1993 in Noordwest-Europa voor grote overstromingen. In de Westhoek bereikte ook de IJzer een historisch peil.

overstromingen: een nieuw gegeven ?

Dat rivieren als de IJzer en de Handzamevaart buiten hun oevers treden is niet abnormaal. In periodes met hevige regenval beschikken rivieren en waterlopen op zich over een te kleine bergingscapaciteit. Zo kan een rivier als de IJzer die water ontvangt van ruim 100.000 ha., maar door de lengte (40 km) en de breedte (ongeveer + 20 meter) slechts een onmiddellijke bergingsoppervlakte heeft van + 80 ha., in deze periodes onmogelijk de enorme hoeveelheden water bergen en afvoeren. Dat een rivier dan buiten haar oevers treedt en de aangrenzende vallei als winterbed gaat gebruiken, is een volledig natuurlijk verschijnsel dat reeds eeuwenlang plaatsgrijpt.

de bergingsfunctie van de broeken en hun rol in de veiligheid m.b.t. wateroverlast in de woonkernen

In periodes met extreme regenval komt er in een korte tijdspanne een enorme hoeveelheid water in beweging. Op die momenten verrichten de broeken (Woumen, Merkem, Reninge, Noordschote, Zarren,...) uitstekend werk. Door het onderlopen van deze laaggelegen weiden en hooilanden worden omvangrijke overstromingen van woonplaatsen voorkomen. De valleigebieden vormen in die zin in feite een essentieel onderdeel van de rivier.

De mens hield in zijn wonen en werken in valleien tot voor een paar decennia altijd rekening met het natuurlijk karakter, met de overstroombaarheid van het gebied. Zo was het taboe om in valleigebieden woningen of boerderijen te bouwen en de overstroombare valleigronden waren bijna uitsluitend in gebruik als hooi- en weiland. De boerderijen en de woningen die er wel voorkomen, staan op verhoogde plaatsen (terpen) die wel geïsoleerd kunnen worden door het water (bv. een aantal boerderijen tussen het natuurreservaat De Blankaart en het spaarbekken) maar die zelf niet onder water komen. Het overstromen van de broeken is in normale omstandigheden dan ook geen catastrofe.

de mens grijpt in ...

De voorbije decennia verloren beleids- en plannenmakers echter het natuurlijk karakter van valleien uit het oog. De ruimtelijke ordening in ons land creëerde op die manier echte rampen. In natuurlijke overstromingsgebieden (bv. de Maasvallei) werden woningen opgetrokken en landbouwers breidden hun bedrijfsgebouwen en hun akkers uit in de richting van overstroombare zones. Hoewel in de IJzer- en Handzamevallei ook de voorbije jaren, gelukkig niet massaal, gebouwd werd, zijn er toch nieuwe gebouwen ingeplant en werden (illegale !) woningen gebouwd,... Maar er gebeurde nog meer.

Ruilverkavelingen, het massaal omzetten van weilanden in akkers, ontbossing (een bos = een waterreservoir), het grootschalig rechttrekken van waterlopen, wegeaanleg, bebouwing,... zorgden ervoor dat bij hevige regenval het water op een nog veel kortere tijd in beweging komt. Een waterdruppel die vroeger bv. 14 dagen tijd nodig had om van punt X naar punt Y te geraken, heeft hiervoor nu op sommige plaatsen nog maar enkele uren nodig. De waterloop krijgt dus op veel kortere tijd veel meer water te verwerken en zoekt zijn natuurlijk overstromingsgebied op. Op veel plaatsen is dit natuurlijk winterbed evenwel sterk aangetast of zelfs verdwenen, en door alle ingrepen is het waterbergend vermogen sterk verminderd. Het gevolg hiervan werd tijdens de overstromingen van december 1993 zichtbaar: het water zoekt hoe dan ook een uitweg en landbouwgebieden en woonzones die vroeger nooit onder water liepen, werden nu wél met overstromingen geconfronteerd.

leren uit het verleden !

De overstromingen leveren eigenlijk een uitstekend bewijs dat het behoud van het natuurlijk karakter niet alleen voor het natuurbehoud, maar ook voor de landbouw en de bewoning rond de valleien, van levensbelang is. In de nabije toekomst moet dan ook bijzondere aandacht besteed worden aan het behoud van het bergingsvermogen (het winterbed) van alle waterlopen. Het moet duidelijk zijn dat enkel het plaatsen van pompen en het verhogen van dijken onvoldoende is om te voorkomen dat woonplaatsen en agrarische gebieden die van oudsher niet overstroomden, dat nu wél doen. De overstromingen leren ons dat valleigebieden hun functie als winterbed moeten behouden. Alleen het behoud, en op veel plaatsen het herstel van het natuurlijk karakter van de valleien, kan in de toekomst nog grotere ellende voorkomen.

een pleidooi voor natuurbehoud ...

Door hun waterrijkdom zijn valleien in veel gevallen ecologisch erg belangrijk en uiterst waardevol. Er komen een heleboel soorten planten en dieren voor die gebonden zijn aan het waterrijk karakter van het gebied. Veel valleien zijn bovendien ook voor de drinkwatervoorziening van uitzonderlijk groot belang.

Het behoud en de ontwikkeling van waterrijke gebieden bewijst de multifunctionele en duurzame gevolgen van natuurbehoud voor onze samenleving. In valleigebieden betekent natuurbehoud immers veel meer dan het beschermen van planten en dieren. Het is een keuze voor het bewaren van natuurlijke valleilandschappen, waar men rekening houdt met de beperkingen die de natuur oplegt en waar plaats is voor natuur, landbouw, cultuur, drinkwatervoorziening...

Het beleid moet inzien dat natuurlijke processen niet kunnen stilgelegd worden door beton of door het bouwen van gigantische constructies. Natuurelementen als regen zullen blijven inwerken op onze

leefomgeving en onze menselijke activiteiten beperken. Wie deze fundamentele oerwet van de natuur negeert, begeeft zich op een uiterst gevaarlijk pad. De decemberoverstromingen leverden daar nogmaals een ontegensprekelijk bewijs van. Natuurreservaten vzw pleit daarom voor een integraal waterbeheer. Met andere woorden: een waterbeleid waarin men rekening houdt met het natuurlijk karakter en alle functies en belangen van een gebied. Het Ecologisch Impulsgebied is het ideale instrument om deze doelstellingen te verwezenlijken.

Dit neemt echter niet weg dat er ook voldoende aandacht moet gaan naar de bedrijven die grote schade leden door de overstromingen. Het is niet omdat een bedrijf (-sgebouw) in een zone gebouwd werd die vroeger regelmatig overstroomde, dat er geen oplossingen moeten gezocht worden. De schuld ligt immers niet bij de bedrijfseigenaar/uitbater. De ware schuldige is de ruimtelijke ordening van het verleden: het verlenen van bouwvergunningen zonder enige opmerking, het niet optreden tegen illegale bouwsels, het niet echt uitvoeren van de bepalingen van ondermeer het gewestplan, de grootschalige verkavelingen,...

een pleidooi voor de landbouwer ...

Tijdens de eerste periode van de grote overstroming heeft onze vereniging reeds aangedrongen om de (terechte) schade op een vlotte en consequente manier te vergoeden (persbericht van 28 december 1993). Dit neemt echter niet weg dat er ook STRUCTURELE MAATREGELEN moeten genomen worden om grote waterschade aan bedrijfszetels in de toekomst in de mate van het mogelijke te vermijden.

structurele oplossingen gewenst !

De dossiers die naar aanleiding van de decemberoverstroming ingediend werden bij het Rampenfonds, geven ons een beeld van de omvang van de waterschade. Voor West-Vlaanderen werden in totaal 108 schadeclaims ingediend. Het gaat hier om in totaal 48 miljoen fr. gevraagde schadevergoeding. Voor wat betreft het IJzerbekken kreeg het Rampenfonds volgende dossiers binnen (gegevens Rampenfonds West-Vlaanderen):

- IJzerbroeken (Diksmuide, Lo, Vleteren, Houthulst, Merkem, Roesbrugge, Poperinge, Alveringem en Langemark): 51 schadegevallen voor een totaal bedrag van iets meer dan 33 miljoen fr.
- Handzamevallei-Krekelbeek (Kortemark, Handzame en Esen): 8 gevallen voor een totaal bedrag van 1.103.732 fr.
- Stroomafwaarts van Diksmuide (Beerst en Stuivekenskerke): 2 gevallen voor een totaal bedrag van 689.509 fr.

Via de ingediende dossiers kunnen we tot een prima beeld komen van waar de problemen zich manifesteren. Mits wat verdere studie en onderzoek kan men heel concreet zien welke bedrijven er welke schade leden. We stellen voor om op basis van deze gegevens structurele oplossingen voor de 'risicobedrijven' uit te werken. In het buitenland wordt er ondermeer gewerkt met een winterdijk rond de landbouwbedrijven (-gebouwen) die risico lopen onder water te lopen. Indien een dergelijk plan ook voor het IJzerbekken concreet gerealiseerd wordt, kan de schade (zelfs tijdens uitzonderlijk grote overstromingen als deze van eind vorig jaar) tot een minimum beperkt worden. De investering hiervoor zal alvast stukken kleiner en zinvoller zijn dan de miljardenkost voor een mastadont-pompge-

maal in Nieuwpoort. Het is daarbij overigens nog altijd de vraag of een groot gemaal in Nieuwpoort alle problemen oplost ?

De voorbije jaren is de drinkwaterwinning vanuit de IJzer (door de kwaliteitsverbetering) steeds belangrijker geworden. Nu levert de IJzer circa 80 % van het water voor het waterproductiecentrum De Blankaart. Alles op een snelle evacuatie van het water afstemmen, kan dus ook in het geval van de IJzer de watervoorziening in het gedrang brengen. Indien in de toekomst een tweede spaarbekken uitgebouwd wordt (wat gezien de verwachte ontwikkelingen van de drinkwaterproductie in Vlaanderen zeer realistisch is) zal het belang van de IJzer voor de levering van drinkwater nog sterk toenemen.

Het uitwerken van oplossingen voor deze bedrijven moet (op voorwaarde dat het in samenspraak met alle betrokken partijen uitgewerkt wordt en rekening houdt met de ecologische en planologische randvoorwaarden van het gebied) een prioriteit vormen voor alle overheden.

Mits dezelfde voorwaarden in acht genomen worden, is onze vereniging ook voorstander van de baggering van de IJzer en de Handzamevaart. Wel is het verkeerd om de baggering van deze waterlopen voor te stellen als een oplossing voor de overstromingsproblematiek. De baggering kan geen invloed hebben op het waterpeil wel op de stroomsnelheid. Tenzij natuurlijk de waterloop werkelijk volzit met slib zoals bv. bij Barisdam (Handzamevaart).

het waterpeilbeheer in het Blankaartbekken

De voorbije jaren was er rond het waterpeilbeheer in het Blankaartbekken veel te doen. Waar de landbouw in het verleden altijd rekening hield met het natuurlijk karakter; met de waterrijkdom van de IJzerbroeken, kwam daar begin de jaren tachtig verandering in.

Voor 1953 stond het waterpeil in het Blankaartbekken gelijk aan dat van de IJzer. Er was dus een gravitaire afwatering. Na de bouw van een pompstation op de Stenensluisvaart in 1953 werd het gebied bemalen en werd een zomerpeil van 2.70 m aangehouden. Pas in 1985 verlaagde de Zuidijzerpolder het zomerpeil naar 2.40 m, zonder evenwel rekening te houden met de wettelijke bescherming van het gebied (gewestplan, Ramsargebied, Europese vogelrichtlijn). Het argument dat de verhoging van het waterpeil de landbouw praktisch uitsluit, houdt dus geen steek. Enkelingen binnen de landbouwmiddens houden hun dromen blijkbaar echter voor realiteit en verkondigen overal dat een lager waterpeil hét grote wondermiddel is. Ze vergeten echter dat valleigebieden als de Handzame- en IJzervallei totaal niet te vergelijken zijn met bv. de hogergelegen zandleemstreek. Een vallei is een laaggelegen gebied waarop van nature (waterpeil, bodemgesteldheid,...) bepaalde handicaps rusten. De landbouwers voorhouden dat met het verlagen van het waterpeil in de vallei alles kan, is pure onzin. (Zie ook verder: is het waterpeil alleen belangrijk voor het natuurbehoud ?).

Eind de jaren tachtig werd op initiatief van de Vlaamse Gemeenschap een compromis rond de waterpeilen in het Blankaartbekken uitgewerkt: het zomerpeil moest minimum 2.60 m bedragen, het winterpeil 2.90 m. Na jarenlang getouwtrek en het niet naleven van deze afspraken, nam op 1 mei 1993 de Vlaamse Gemeenschap de bevoegdheid rond de waterpeilregeling in het Blankaartbekken in eigen handen. De voorbije 2 zomers waren er sinds lang geen echte problemen. Het waterpeil bleef schommelen tussen de 2.50 m - 2.60 m. Een ware verbetering ten opzichte van de jaren voordien. Dit neemt echter niet weg dat een sluitende juridische regeling rond de waterpeilen een prioriteit voor de nabije toekomst moet vormen. De discussie rond de bevoegdheden en taken van de polderbesturen is immers nog steeds niet afgesloten.

was het waterpeil van 2.60 m oorzaak van de zware overstroming ?

Vanuit sommige middens werd naar aanleiding van de decemberoverstroming een beschuldigende vinger opgestoken naar de waterbeheersing in het Blankaartbekken. De peilverhoging van 2.40 m tot 2.60 m zou verantwoordelijk zijn voor de zware overstroming. Deze beschuldiging is om volgende redenen volledig onterecht:

1. In dezelfde periode waren er overal in Noordwest-Europa grote overstromingen. In ons land was dit het geval met ondermeer De Schelde, de Maas, De Leie, de IJzer, de Handzamevaart. Op verschillende plaatsen werden historisch hoge waterpeilen geregistreerd.

2. Het Blankaartbekken is slechts een klein deel (6.600 ha.) van het in totaal 111.000 ha. grote IJzerbekken (73.000 ha. op Belgisch grondgebied). Het waterbeheer van het bekken is afhankelijk van het pompstation op de Stenensluisvaart. Stroomopwaarts van Knokkebrug is er geen pompstation. Langs de Handzamevaart is er wel een pompstation maar zijn er geen afspraken rond het peil (polderbestuur werkt autonoom). Toch liepen zowel het Blankaartbekken, de broeken van Noordschote-Reninge-Vieteren als de Handzamevallei even snel en even omvangrijk onder water.

Als er overal in Noordwest-Europa historische overstromingen genoteerd werden, als zowat alle Belgische rivierbekkens onderlopen, als de gehele IJzer- en Handzamevallei even snel en uitgebreid onder water liep, waarom was in het Blankaartbekken dan juist het waterbeheer de oorzaak ?

3. De term 'verhoging van het waterpeil' wekt de -op het eerste zicht logische- indruk dat hierdoor inderdaad het bekken sneller onderloopt. Dit is echter verkeerd. Sommigen vergelijken het met een glas water of een badkuip: 'wat loopt er eerst over: een vol of een halfvol bad ?' Deze vergelijking gaat nochtans niet op voor een systeem als de waterhuishouding in een valleigebied als het Blankaartbekken. Zoals hierboven reeds gesteld is het Blankaartbekken geen autonoom gebied. Zeker in periodes van hevige regenval is het volledig afhankelijk van de aanvoer van de rest van het IJzerbekken. Eenmaal de rivier zelf het water niet meer kan afvoeren, zoekt ze haar winterbed op: lopen de broeken onder water. Tijdens een overstroming als deze in december (maar ook tijdens een normale winteroverstroming) is het de IJzer die in de broeken stroomt. Dit betekent ook dat indien het water in het Blankaartbekken lager had gestaan, dat in principe het bekken reeds eerder zou ondergelopen zijn.

Het is dus veeleer het systeem van de communicerende vaten dan de theorie van het halfvol bad.

4. Wanneer we de peilgegevens van het Blankaartbekken van de voorbije jaren (vanaf 1978), vergelijken met deze van september, oktober, november 1993, dan is er omzeggens geen verschil (gegevens beschikbaar op ons secretariaat).

5. Tot begin de jaren tachtig was het 'normale peil' ook 2.60 m en vroeger zelfs hoger (zie hierboven: 'het waterpeilbeheer in de IJzervallei').

is het waterpeil alleen belangrijk voor het natuurbehoud ?

Heel zeker niet ! Teveel ontwateren zorgt trouwens ook voor problemen voor de drinkwatervoorziening en voor de landbouw zelf (verdroging, verzilting, inklinking, mineralisatie van het veen,...). De reden waarom juist in het Blankaartbekken een waterproductiecentrum ingeplant werd, ligt juist in het feit dat er hier veel water is. Momenteel levert men via het

waterproductiecentrum gemiddeld zowat 25.000 m³ water per dag (10.000.000 m³ per jaar) aan zowat 1/3 van de Westvlaamse gemeenten.

In alle wetenschappelijke rapporten over de toestand van het (mondiale) leefmilieu wordt benadrukt dat drinkwaterproductie een van de voornaamste (milieu-)problemen van de toekomst wordt. Gezien de moeilijke situatie van de drinkwatervoorziening in Vlaanderen en gezien de winning van drinkwater uit oppervlaktewater (bij gebrek aan duurzame alternatieven) de komende jaren nog in belang zal toenemen, is 'de produktie' van voldoende water van een goeie kwaliteit dan ook een absolute prioriteit voor het IJzerbekken. Het is tijd dat de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening hier rond een duidelijke visie en een degelijk actieplan uitwerkt.

naar een geïntegreerde benadering

Het belang van het waterbeheer in het IJzerbekken overstijgt duidelijk de bescherming van 'alleen maar' wat planten en dieren. Een verantwoord peil is belangrijk voor het natuurbehoud, de drinkwaterproductie, de landbouw en ook in het kader van de functie als winterbed. Het waterbeheer in het IJzerbekken moet dan ook op een geïntegreerde manier in de praktijk gebracht worden. Het beleid moet, rekening houdend met de wettelijke bestemmingen van het gebied, uitgaan van ecologische kwaliteitsdoelstellingen. Het moet de waterlopen (inclusief de IJzer en de Handzamevaart met hun bijbehorende valleien) benaderen als een samenhangend ecosysteem.

Dit betekent ondermeer ook dat de aanpak van de watervervuiling (o.m. de zuivering van de Handzamevaart) de komende jaren geen enkele vertraging mag oplopen. Er moeten ook dringend afspraken gemaakt worden rond het waterpeilbeheer in de Handzamevallei (valleigebied op het gewestplan en E.G.-vogelrichtlijngebied).

Verder dienen de beherende instanties zich ernstig te bezinnen over de beschoeiingswijzen van oevers (de IJzer !), de situering van slibstorten, de inrichting van oeverzones en het beheer van de aangrenzende (oever-)percelen. Het aanpassen van de oever kan slechts indien 100 % rekening gehouden wordt met de ecologische en landschappelijke waarden en de wettelijke bestemming van de zone. Het bedijken van de rechteroever van de IJzer stroomopwaarts van Diksmuide, is dan ook uitgesloten.

een nieuw pompemaal op de Stenensluisvaart ?

Rekening houdend met het voorstel en de mogelijkheden om voor de risicobedrijven in het overstromingsgebied structurele oplossingen uit te werken en rekening houdend met de aard en functies van de vallei, moeten we ons dan ook ernstig afvragen of een zwaarder pompemaal op de Stenensluisvaart (dat nota bene 60.000.000 fr. zou kosten) wel verantwoord en zinvol is ?! Het herstel van het bestaande pompemaal is daarentegen wel bespreekbaar, mits men rekening houdt met de ecologische en planologische randvoorwaarden.

besluit

Vanuit diverse middens (vaak ook vanuit overheidsdiensten) wordt het overstromen van valleigebieden voorgesteld als een echte ramp waar de mens voor verantwoordelijk is. In dit hoofdstuk hebben we proberen aan te tonen wat de echte relatie tussen het water en de menselijke activiteiten

is. De overstromingen van de jongste jaren zouden ons moeten leren dat de laaggelegen IJzer- en Handzamebroeken hun functie als winterbed moeten behouden. Alleen het in stand houden van het natuurlijk karakter van de valleien kan in de toekomst nog grotere overstromingen voorkomen. Het is hopelijk ook duidelijk dat het verder rechtekken van beken, het uitbouwen van een nog snellere ontwatering, het uitvoeren van nog meer ruilverkavelingen,... enkel er voor kunnen zorgen dat op korte tijd een nog grotere massa water in beweging komt en nog meer problemen veroorzaakt worden.

Wie rekening houdt met het karakter van de IJzerstreek moet beseffen dat er geen technische wondermiddelen zijn om een overstroming van een vallei te voorkomen. Wie de zaken anders voorstelt, kan bij de betrokkenen alleen maar valse verwachtingen en op termijn nog meer onrust scheppen.

ook het buitenland leert ons een les !

Donderdag 10 november 1994

DE MORGEN

BUITEN

Noodweer houdt Italië in de greep

Menselijk handelen oorzaak van watersnood

Terwijl gisteravond alweer noodweer werd voorspeld in Italië, wordt de rekening gemaakt van de ergste overstromingen in tachtig jaar. Het noodweer heeft alle sektoren van de Italiaanse economie aangetast en waarnemers menen dat premier Berlusconi — die zich dinsdagavond al verontschuldigde omdat zijn regering niet kortdurend genoeg was opgetreden — wellicht zal moeten doen wat hij ten allen tijde wilde vermijden: de belastingen verhogen. Hoeveel schade er werd aangericht, is voorsnog onmogelijk te becijferen, maar de gissingen lopen op tot 6 miljard dollar.

ROME DE VOLKSKRANT

In plaats van de verwachte twee dagen heeft het — tot gisteren — in het noordwesten van Italië drie dagen gestortregend. Die extra dag was genoeg om de grootste katastrofe te veroorzaken sinds menscheugenis. Een onvermijdelijke natuurramp, deze watersnood? Niet echt. De natuur heeft het water geleverd, de mens heeft er een ramp van gemaakt. Hoe kunnen door één dag extra regen, beekjes veranderen in woeste stromen en rivieren in doodelijke stortvloed, die korte metten maken met huizen, bruggen, spoorlijnen en wegen? Dat komt omdat de mens zo diep heeft ingegrepen in de natuur en zo weinig aan de gevolgen daarvan heeft gedacht dat de afwateringswegen binnen de kortste keren het aanbod niet meer kunnen verwerken. Natuurlijk was het weer bijzonder slecht, maar niet uitzonderlijk. Een vochtige Afrikaanse sirocco-wind boiste op een krachtig hogedrukgebied en maakte daarmee een gewelddadig eind aan een lange, hete zomer. Volgens sommigen is het klimaat aan het veranderen, misschien onder invloed van het broekhuis-effect. Maar de voornaamste verklaring ligt niet in het klimaat. Ook de ontbossing schijnt niet de belangrijkste oorzaak te zijn. De laatste jaren zijn de bossen in de Italiaanse Alpen zelfs iets groter geworden. Maar de meeste bomen zijn

Gissingen over de schade die de afgelopen dagen werd aangericht, lopen op tot 6 miljard dollar.

(Foto Isopress)

jong, en wortels van jonge bomen houden het water slecht vast. Belangrijker is de gedaanteverwisseling van de landbouw in de bergen. De oude gevarieerde bebouwing is verdwenen. Daarvoor in de plaats is de monokultuur gekomen. De oude terrassen zijn gesloopt. Traktoren egaliseren het terrein van beneden naar boven. Daarmee maken ze een glijbaan voor het neervallende regenwater. Het water dat op de bergterrassen viel, deed er vroeger minstens een maand over om tot de Po door te sijpelen. Die tijd is verkort tot drie à vier uur. En in de vlakten zijn de kleine irrigatie- en afwateringskanalen vervalmd of verdwenen. Wat het land vooral kwetsbaar heeft gemaakt, is de mishandeling van de rivieren en de wildgroei in de bouw. De rivieren dienen als stortplaatsen van grofvuil, auto's, inbegrepen. Hun beddingen worden niet of nauwelijks onderhou-

den. Dikwijls worden ze gedwongen in veel te nauwe betonnen korsetten, waardoor het water met grotere kracht naar beneden stroomt. Daarop zijn de peilers en dijken stroomafwaarts niet berekend. Vaak ligt voor een rivier die huiten zijn oeveren iredt de loper al uit, in de vorm van autowegen die veel te laag in het dal zijn aangelegd. De autolobby — Italië is het land van Fiat — heeft in kwetsbare gebieden veel te veel wegen laten aanleggen. De politici hadden daar geen enkel bezwaar tegen, want aan alle openbare werken zaten aantrekkelijke smeergeldpercentages vast. Een kommentaar met groot gezag knoestert de verdenking dat veel openbare werken met opzet ondeugdelijk zijn uitgevoerd. Met de herstelwerkzaamheden en de wederopbouw zijn immers enorme bedragen gemoeid. Dat betekent voor het vorige regime nieuwe mogelijkheden tot verrij-

king. In 25 jaar tijd zijn in Italië 2 miljoen hectare bebouwd, vaak illegaal. Dat betekent 2 miljoen hectare minder om regenwater te absorberen. Er is in het wilde weg gebouwd: in uiterwaarden, op dijken, op geërodeerde berghellingen, op instabiele bodems, op allerlei andere gevaarlijke plaatsen. Een evenwichtige waterhuishouding was wel het laatste waarmee de bouwspeculanten rekening hielden. De cijfers spreken voor zichzelf. In dertig jaar tijd is de opnamecapaciteit van de grond verminderd met dertig procent. In 57 procent van de gemeenten is de waterhuishouding grondig verstoord. In 1910 waren er in Italië 739 overstromingen en aardverschuivingen. In 1975 waren het er 3.000. Sindsdien is de gemiddelde regenval verminderd, maar het aantal overstromingen en aardverschuivingen is toegenomen tot 4.000 per jaar.

Met het onderhoud van de waterlopen in de bergen hielden zich vroeger de bergbewoners bezig. Maar die zijn bij duizenden naar de dalen gekomen om te werken in de fabrieken. Het onderhoud werd gestaakt. Na de oprichting van de regio's werd de nationale waterstaatsdienst ontmanteld, omdat de regio's haar taak zouden overnemen. Hetgeen niet is gebeurd.

Minister Maroni van Binnenlandse Zaken wil de oude regereers die verantwoordelijk zijn voor de vernietiging van de waterhuishouding, strafrechtelijk vervolgen. Maar de huidige regering heeft geen betere papieren. Ze heeft de strijd aangebonden tegen de hele milieuwetgeving, en ze heeft een algemeen pardon gegeven aan degenen die illegaal hebben gebouwd. De bouwspeculanten hebben dat als een aanmoediging opgevat.

Jan van der Putten

Nederland wil rivieroeverst teruggeven aan de natuur

BOVEN-LEEUVEN/AMSTERDAM — De omslag in het denken van de Nederlandse waterautoriteiten is opmerkelijk. Twintig jaar geleden zette Rijkswaterstaat het Gelderse rivierengebied — de streek tussen Waal, Nederrijn, IJssel en Maas — op zijn kop met plannen om bochten van de Waal af te snijden en de rivier om te vormen tot hoofdslagader van de nationale economie. Het plan sneuvelde in een bitter gevecht met de natuurorganisaties. Tegenwoordig zoeken de overheidsingenieurs mogelijkheden om de belangen van economie en natuur te combineren. Geïnspireerd door het plan Levende Rivieren van het Wereldnatuurfonds willen ze de rivieroeverst teruggeven aan de natuur.

Traag, maar onophoudelijk glijden de supertankers en containerschepen over de Waal, de drukst bevaren rivier van West-Europa. Met zijn vaargeul van konstante breedte en kilometerslange dijken doet de stroom meer denken aan een scheepvaartkanaal dan aan een natuurlijke laaglandrivier.

Ooit was het anders.

De aanleg van dijken, kribben en dammen heeft de vrijheid van de Waal in de loop van de eeuwen ingeperkt. Nu zit ze gevangen in een strak korset. De indijking heeft ertoe geleid dat een vele oorspronkelijke bewoners van het rivierengebied, zoals het edelhert, de visarend, de zalm en de steur, zijn verdwenen. Door de bouw van zomerkaats (dijken die de lage stand van het water kunnen keren) slibden de nevengeulen dicht en verdwenen de uiterwaarden — de strook land tussen tussen zomerkaats en de hogere winterkaats — onder een metersdikke kleilaag. Hierdoor werd een volledig ekologisch systeem van de kaart gevergd.

Volgens het Wereldnatuurfonds (WNF) staat niets het ekologisch herstel van het rivierengebied in de weg. Anderhalf jaar geleden presenteerde het WNF het plan Levende Rivieren, een recept om de rivieren weer tot bron van leven te maken. „Het is eenvoudig”, zegt Gerard Litjens van het Bureau Strooming, dat in opdracht van het WNF het plan uitdokterde. „Geef de uiterwaarden, die nu als landbouwgrond worden gebruikt, terug aan de rivier. Dat kan door de klei weg te graven die in de loop van de eeuwen is afgezet. Als de laag is afgegraven, worden de nevengeulen weer zichtbaar. Door een bres te slaan in de zomerkaats kunnen die geulen weer deel uitmaken van het stroomgebied van de rivier. In de nevengeulen en poelen kunnen algen, insecten en andere dieren terugkeren, die op de bodem van de snelstromende rivier niet meer terecht kunnen. Daardoor wordt de basis van de voedselketen hersteld.”

De herinrichting van de uiterwaarden hoeft niets te kosten, meent het WNF: de omvorming van landbouwgrond in natuurgebied kan worden gefinancierd

met de opbrengst van de verkoop van klei aan de baksteenindustrie. Vanouds wordt de klei uit de uiterwaarden gebruikt bij de vervaardiging van bakstenen. In het verleden werden de gebieden weer als landbouwgrond opgeleverd en verpacht aan boeren. Het WNF wil dat de ontkeisers de terreinen omvormen tot natuur.

Klei

Direkteur Riemersma van Delgromij, een bedrijf dat zich bezig houdt met het opsporen en winnen van klei voor de baksteenindustrie, meent dat de wens van het WNF kan ingewilligd worden, maar niet in alle gevallen. „Na het afgraven van de grond, kunnen wij de uiterwaarden die wij in eigendom hebben, inrichten als landbouwgrond of als natuurontwikkelingsgebied. Als er voldoende klei ligt, zijn wij bereid na de afgraving de grond te bestemmen voor de natuur, tenminste als het niet teveel kost om de pachter uit te kopen. Als er weinig klei ligt, zijn we gedwongen de grond als landbouwterrein in te richten.”

De Nederlandse overheid heeft het plan van het WNF met enthousiasme ontvangen. Het past in het beleid van het ministerie van Landbouw om de komende dertig jaar een oppervlakte van 250.000 hectare landbouwgrond op de een of andere manier terug te geven aan de natuur. Nederland zou dan voor een vijfde (ofte wel 750.000 hectare) uit natuurgebied bestaan. Het plan van de overheid is gebaseerd op de vrijwillige medewerking van de landbouwers. Die blijken tot nu toe in de rij te staan om hun grond voor dat doel te verkopen.

Het WNF verwacht dan ook dat in de uiterwaarden voldoende boeren bereid zullen zijn hun grond af te staan in ruil voor een financiële vergoeding of een ander stuk land. „Veel landbouwers die in de uiterwaarden werken, zijn blij om hun grond te verkopen omdat de uiterwaarden zo vaak overstromen”, aldus Litjens.

Niettemin verzet het Landbouwschap, de beroepsvereniging van boeren, zich tegen het plan Levende Rivieren. „Landbouw weg uit alle uiterwaarden, dat kan niet, toch niet op die schaal. Het is juist dat sommige boeren van hun grond af willen, maar er zijn er altijd andere die willen uitbreiden”, aldus „eers” woordvoerder van het Landbouwschap.

Anderhalf jaar na de presentatie van het rapport Levende Rivieren is men langs de grote rivieren op ettelijke plaatsen begonnen met natuurprojecten. Zo werd eind juni de eerste meestromende nevengeul van de Waal in het Gelderse plaatsje Boven-Leeuwen geopend. Het gebaar was duidelijk: Levende Rivieren is geen wild, irrefeel plan van groene jongens, maar een initiatief waar ook de Nederlandse overheid haar schouders heeft ondergezet.

Bettina Hubo

TEVEEL VOGELS IN DE WESTHOEK ?

De voorbije jaren doken regelmatig geruchten op dat sommige landbouwers grote schade ondervonden van tienduizenden eenden in de IJzerbroeken. Het aantal eenden zou volgens sommige beweringen de laatste twee jaar problematisch toegenomen zijn en de schade enorm. In het najaar van 1994 kwam daar nog de bewering bij dat de toename van het aantal eenden de oorzaak was van het uitbreken van botulisme tijdens de voorbije zomer. Wat is er nu van dat alles ?

de IJzervallei en watervogels

De grote verscheidenheid aan biotopen in de IJzervallei verschaft leefmogelijkheden voor zeer verschillende soorten vogels. De meeste soorten die er voorkomen zijn geheel of gedeeltelijk afhankelijk van een waterrijke omgeving. De uitgestrektheid en het niet te veel versnipperd zijn van de vallei met wegen, woonkernen,... vormen de geschikte voedsel- en rustgebieden voor watervogels.

Omwille van de grote waarde voor ondermeer watervogels en de betekenis als open ruimte werd de IJzervallei beschermd als 'Valleigebied' op het gewestplan en erkend als Ramsar-gebied en E.G.-vogelrichtlijngebied.

Een van de opmerkelijkste overwinterende watervogels van de IJzervallei vormt de Smient. Deze eendesoort heeft een Noordelijk broedareaal vanaf IJsland, Schotland en Scandinavië, dwars doorheen Eurazië tot de Stille Oceaan. In de winter trekt de Smient zich terug in Atlantisch en Mediterrane kustgebieden. De Smient is de voornaamste wintergast in de IJzervallei (75 % van de 'Vlaamse' Smienten overwinteren er). Gemiddeld verblijven hier 's winters een 20.000 tal van deze eendesoort. Dat lijkt een onuitputtelijk aantal, maar het gaat hier om een aanzienlijk deel van de gehele Europese Smientenpopulatie, die op één plaats is geconcentreerd. Het verspreidingsgebied loopt over de gehele IJzervallei van Diksmuide tot Oostvleteren, de Handzamevallei en het komgronden gebied van Lampernisse. Al deze graslanden zijn van vitaal belang als voedselgronden. De Smienten voeden er zich met vrijwel uitsluitend plantaardig materiaal.

is er sprake van schade ?

Ondanks de grote aantallen Smienten die al jaren in de IJzervallei overwinteren, werd er in de IJzerbroeken nooit eerder schade signaleerd. Op het ogenblik dat de vogels op de graslanden vertoeven is het najaar en winter. Van een grote negatieve invloed op de opbrengst kan er in deze periode geen sprake zijn, er wordt dan immers niet begraasd of gemaaid.

Sedert een tiental jaren is Koen Devos (verbonden aan het Instituut Voor Natuurbehoud) bezig met onderzoek op waterwild in ondermeer de IJzervallei. Speciale aandacht gaat hierbij naar de Smient. Zijn onderzoek wijst ondermeer uit dat de grote concentraties Smienten die voorkomen in de vallei, zich 's nachts verspreiden in kleine groepjes van tientallen tot maximum een paar honderden (overdag zitten ze te rusten op het waterspaarbekken en de Blankaartvijver). De vogels gaan dan ook automatisch de begrazingsdruk nog meer spreiden door regelmatig op andere percelen te grazen. Onderzoek op de invloed van de begrazing van eenden en ganzen op de landbouwopbrengst in ondermeer Nederland, wees uit dat de rechtstreekse invloed van de vogels op de opbrengst van het

grasland minimaal is. Op het ogenblik dat de temperaturen stijgen en het gras begint te groeien, zijn de vogels reeds verdwenen naar hun overzomeringsgebieden. In korte tijd wordt de negatieve invloed van de begrazingsdruk weggewerkt door de snelle groei van het gras (+ door de extra Smientenmest).

Naast Smienten overwinteren ook een aantal andere soorten watervogels in de IJzervallei. Om te verduidelijken over welke soorten en over welke aantallen het gaat, nemen we de winter van 1991-1992. In deze winter waren, buiten Smienten, de volgende soorten aanwezig (tussen haakjes het maximum aantal in deze winter) : Kleine zwaan (46), Bergeend (60), Krakeend (158), Wintertaling (4870), Wilde eend (3720), Pijlstaart (258), Slobeend (856), Tafeleend (144), Kuifeend (402), Meerkoet (1660). Bij deze maximale aantallen moet men evenwel rekening houden dat veel vogels hier slechts een korte tijd verblijven en het gemiddelde aantal van een soort dan ook veel lager ligt. Van schade aan om het even welk landbouwgewas kan men bezwaarlijk spreken. Voor de Smient werd reeds hierboven duidelijk gemaakt dat schade onbestaande is. Maar ook de andere watervogels hebben een voedselgedrag dat de cultuurgewassen geenszins raakt. Twee voorbeelden ter illustratie:

- Duikeenden als Tafeleend en Kuifeend foerageren uitsluitend in het water (IJzer, bredere sloten en grachten,...).
- Wintertaling zoekt in drassige weiden en in slootjes naar zaden en ongewervelden.

watervogels tonen de verbondenheid aan van kerngebieden

Het waterwildbestand toont in feite goed aan hoe de verschillende kerngebieden van de streek met elkaar verbonden zijn en een ingewikkeld ecologisch netwerk vormen. Een schoolvoorbeeld van deze wisselwerking vormt de Smient. Deze eendesoot vindt overdag rust op waterpartijen (de Blankaart, de Viconia-kleiputten in Stuivekenskerke,...) en gaat 's nachts foerageren in ondermeer de weiden van Lampernisse en de broeken van Reninge-Noordschote.

is bejaging en/of verstoring een oplossing ?

Sinds het jachtseizoen 1992-1993 zijn soorten als Smient en Wintertaling -gelukkig- niet meer bejaagbaar in vogelrichtlijngebieden. De loerjacht op waterwild is er eveneens afgeschaft. Dit betekent echter niet dat er nu een enorme toename is van deze eendesooten en dat door een jachtverbod de schade aan landbouwgewassen zal toenemen. Integendeel.

Het voorkomen van watervogels wordt in hoofdzaak door twee factoren bepaald: de aanwezigheid van geschikte rustgebieden enerzijds en goede voedselgebieden anderzijds. Wanneer de vogels niet bejaagd of verstoord worden kiezen ze altijd drassige graslanden uit om te grazen. Door hun waterrijk karakter zijn deze percelen het minst waardevol voor de landbouw en is de invloed op de landbouwopbrengst quasi onbestaande. Op het ogenblik dat men de watervogels in deze zones echter gaat verstoren door ze te bejagen of bv. veldkanonnen te plaatsen, dan zorgt men ervoor dat ze andere voedselgebieden gaan opzoeken. In veel gevallen gaat het dan om minder drassige percelen, waar de landbouwwaarde hoger is en de kans dat er invloed is op de landbouwopbrengst groter. Bij ganzen en Wilde eenden is de kans ook groot dat ze bij verstoring percelen met bv. wintergraan gaan opzoeken. De schade op die percelen is dan vanzelfsprekend aanzienlijk groter.

De verstoring van watervogels geeft duidelijk een omgekeerd effect. Men zorgt er alleen voor dat de

vogels zich verplaatsen naar gebieden waar de schade aan landbouwgewassen bijna altijd veel groter is.

Maar de verstoring zou in de toekomst ook nog grotere vormen kunnen aannemen. Een ingreep als de aanleg van de A19 door de IJzerbroeken (in de omgeving van Knokkenbrug) en het komgrondegebied van Lampernisse zou deze gebieden in stukken snijden en een enorme verstoring van ondermeer watervogels tot gevolg hebben. (Zie ook verder: moet er nog een weg zijn ?).

De IJzervallei is al altijd rijk geweest aan watervogels en dat was voor de landbouw in het gebied totaal geen ramp. Begin de jaren tachtig was er slechts 1 maal wat heibel rond waterwildschade in de omgeving van de Viconia-kleiputten in Stuivekenskerke. Het volledig ontbreken van een bufferzone tussen het (kleine) natuurreservaat en de landbouwpercelen, zorgde daar voor een aantal problemen. Hiervoor werd evenwel een oplossing uitgewerkt: er kwam een afrastering tussen natuurreservaat en landbouwpercelen. Sindsdien bleven klachten hier uit.

geen wildschade, maar...

De enige echte schade veroorzaakt door 'waterwild' die wij de voorbije jaren konden vaststellen was deze van groepjes verwilderde witte ganzen. Het gaat hier om ganzen die ontsnapten van bij particulieren of uitgezet werden en zich (snel) voortplanten. Deze dieren verplaatsen zich bijzonder weinig (zeker niet wegtrekken), zitten soms wekenlang op een en hetzelfde perceel -wat een wilde gans nooit doet- en kunnen dan ook het gehele jaar door plaatselijk schade veroorzaken. Deze witte ganzen behoren dus duidelijk niet tot het natuurlijk patrimonium van de streek. Hun schade mag dan ook niet op de rekening van het natuurbehoud geplaatst worden. Dit is dan ook geen probleem dat het natuurbehoud alleen moet oplossen. Alle betrokkenen moeten hier samenwerken om deze in feite tamme ganzesoort op een verantwoorde manier weg te vangen. Niet ingrijpen zal het probleem enkel maar groter maken.

Hoewel het geen watervogels betreft, vraagt ook de problematiek van de uitgezette fazanten speciale aandacht. In tal van bossen in de Westhoek (en daarbuiten) worden rond de zomerperiode enorme aantallen gekweekte fazanten uitgezet (in de Ieperse OCMW-bossen jaarlijks tussen de 6.000 à 8.000 stuks !). Met als enige bedoeling ze in het jachtseizoen af te schieten (de jacht op fazant opent op 15 okt.). Het spreekt voor zich dat bij deze uitzettingen heel wat vraagtekens kunnen geplaatst worden. Naast de principiële (jacht ??), zijn er ook een aantal ernstige ecologische bezwaren. Fazanten voeden zich zowel met dierlijk als met plantaardig voedsel. Als het fazantenbestand 'natuurlijk is' (d.w.z. het gaat om in de natuur geboren en opgegroeide dieren) is dit op zich geen enkel probleem. Door de wet van de natuurlijke selectie (bejaging door roofdieren, voedselaanbod, uitdunning door weersomstandigheden, ziektes,...) zal er zelden of nooit een 'teveel' aan fazanten ontstaan. In de natuur zullen slechts aantallen van een soort voorkomen, in de mate dat de natuur die kan dragen.

Het massaal uitzetten van grote aantallen fazanten is echter iets totaal anders. Men gaat dan in een keer honderden tot duizenden gekweekte dieren in een beperkt gebied uitzetten. De grote aantallen zorgen ervoor dat zowat alles wat in en op de bosbodem groeit en leeft, opgevreten wordt: zaden en jonge kiemplanten, hagedissen, amfibieën, bosmieren en allerlei andere ongewervelden, De druk wordt zo groot dat het natuurlijk evenwicht verstoord wordt: bosmieren verminderen in aantal of verdwijnen helemaal wat ook een weerslag heeft op bv. de Groene specht (voedt zich met bosmieren), allerlei bosplanten verdwijnen, waardoor bv. op de grond nestelende zangvogels geen broedplaats meer vinden, allerlei dieren geen voedsel meer,...

In het nieuwe jachtdecreet (1/07/1992) staat dat "vanaf 1 juli 1996 het ten alle tijde en overal

verboden is dieren uit te zetten die behoren tot het jachtwild". We dringen er op aan dat hierop geen achterpoortjes toegestaan worden en dat de controle op de naleving correct zou gebeuren. Het massaal uitzetten van gekweekte fazanten heeft niets te maken met (weidelijke) jacht of biologisch evenwicht. Integendeel. Het moet dan ook vanaf 1996 definitief tot het verleden behoren.

botulisme: wat is de echte oorzaak ?

Botulisme wordt veroorzaakt door een dodelijk neurotoxine dat geproduceerd wordt door de bacterie *Clostridium botulinum*. Deze bacterie komt voor in warme modder. Botulisme wordt vooral vastgesteld in ondiepe wateren die uitdrogen tijdens een periode van warm weer. Het zijn vooral zwemeenden (zoals Wilde eend, Wintertaling en Slobeend) die getroffen worden door deze ziekte, omdat net deze soorten overwegend in ondiep water foerageren.

Op vele plaatsen in Vlaanderen werd in 1994 méér botulisme bij watervogels vastgesteld dan in vorige jaren. Dit staat duidelijk in verband met het langdurige warme weer in juli en de eerste helft van augustus. De meeste slachtoffers vielen in gebieden met ondiep water en een slechte waterkwaliteit, zoals bv. in de Gentse Kanaalzone (enkele honderden eenden en meeuwen).

botulisme in de IJzervallei

In een gebied als de IJzervallei wordt botulisme tijdens warme perioden vooral bevorderd door de slechte waterkwaliteit van de meeste wateren (huishoudens, landbouw, industrie,...) en de lage waterpeilen waardoor plassen en sloten uitdrogen (polderbesturen) en niet door een toename van het aantal eenden (zie verder).

In de IJzervallei (inclusief Handzamevallei) was er deze zomer -gelukkig- slechts een beperkte sterfte. Op grote plassen zoals de Blankaart en de kleiputten van Stuivekenskerke werd nauwelijks sterfte vastgesteld. Een rondvraag bij de vogelasiels toonde aan dat bijna uitsluitend meeuwen als slachtoffer binnengebracht werden.

meer eenden oorzaak van botulisme ?

In de IJzervallei komen tijdens de zomer en nazomer (wanneer de kans op Botulisme het grootst is) slechts relatief kleine aantallen watervogels voor. De IJzervallei fungeert vooral als overwinteringsgebied, waarbij de aantallen watervogels pas toenemen vanaf oktober-november en weer afnemen vanaf eind februari.

In de zomerperiode komen bijna uitsluitend Wilde eenden voor in de IJzervallei, naast kleine aantallen Bergeenden, Slobeenden, Winter- en Zomertalingen en Kuifeenden.

Na het broedseizoen bevinden zich in het Blankaartgebied en omringende IJzervallei gemiddeld 2000 tot 3000 Wilde eenden, wellicht hoofdzakelijk plaatselijke broedvogels en hun jongen. De vogels komen aanvankelijk sterk verspreid voor in kleine groepjes van maximum enkele tientallen vogels. Bij de opening van de jacht (15 augustus) gaan de Wilde eenden zich massaal terugtrekken in het natuurreservaat de Blankaart waar ze jachtvrij en ongestoord blijven. Het gaat dan om maximum ca. 3000 eenden. In 1994 werden op 21 augustus maximaal 2810 ex. geteld, wat niet hoger is dan in vorige jaren. In de loop van september wordt telkens een afname vastgesteld,

mogelijk door wegtrek naar andere gebieden en door afschot. Vooral in november is er dan weer een toename door de aankomst van noordelijke vogels die hier overwinteren.

Het argument dat de Wilde eend in de IJzervallei is toegenomen door het verbod op loerjacht etc. is bovendien ongegrond. Er is in tegendeel een opvallende afname. De maxima van Wilde eend voor de laatste jaren zijn:

86/87: 6290 ex.

87/88: 6200 ex.

88/89: 4370 ex.

89/90: 4400 ex.

90/91: 4310 ex.

91/92: 3720 ex.

92/93: 2400 ex.

93/94: 2480 ex.

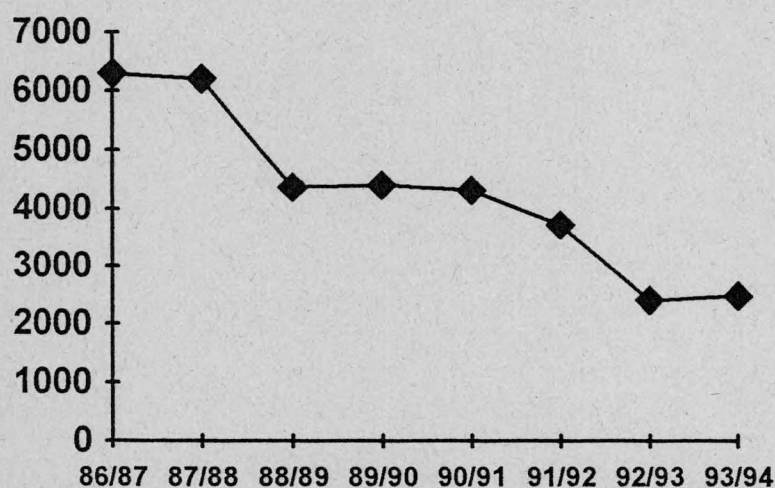

Fig. Maxima van Wilde Eend

De jachtdruk op deze soort is nog bijzonder groot, vooral tijdens het begin van het jachtseizoen wanneer de vogels zich nog niet bewust zijn van het gevaar. Alleen al tijdens het openingsweekend van de jacht in augustus worden in de IJzerbroeken tussen 1.000 en 2.000 eenden geschoten.

Conclusie

Watervogels horen thuis in gebieden als de IJzervallei, het komgrondengebied van Lampernisse,.... Al eeuwen. De beweringen dat het aantal watervogels zo sterk toegenomen is en dat bv. Smienten zoveel schade veroorzaken is volledig uit te lucht gegrepen. Het is ook duidelijk dat het bejagen of het op een andere manier verstoren van watervogels, de schade aan landbouwgewassen alleen maar zal vergroten.

Om schade aan de landbouwgewassen in de IJzervallei zelf te voorkomen, moet er in de nabije toekomst zeker over gewaakt worden dat er niet nog meer graslanden omgezet worden in bv. mais- of graanakkers (het scheuren van wei- en hooiland is in valleigebieden trouwens onderhevig aan de wet op de vegetatiewijziging). Rond de natuurreservaten (o.m. Stuivekenskerke en de Blankaart) moeten er voldoende grote oppervlakten weide en hooiland met de eigenlijke reservaatkern verweven worden om te kunnen functioneren als buffergebied. Het is ook uiterst belangrijk dat de verstoring in de vallei grondig aangepakt wordt. Artikel 4 van de E.G.-vogelrichtlijn vermeldt dat de lidstaten 'passende maatregelen moeten nemen om te voorkomen dat de vogels worden verstoord'. Deze bepaling verplicht in feite ons land om stappen te ondernemen. Inperking van de jacht (ondermeer voldoende rustgebieden) en het verbieden van het gebruik van veldkannonen e.d. moeten hierbij prioriteiten vormen.

Botulisme onder watervogels in de IJzervallei kan vooral vermeden worden door het verbeteren van de waterkwaliteit en het realiseren van voldoende hoge waterpeilen. Het afschaffen van de jacht zou eerder positieve dan negatieve effecten hebben. De watervogels zitten dan meer verspreid waardoor de kans op massale sterfte in één gebied kleiner wordt.

Het beleid zal zich in de nabije toekomst ernstig moeten bezinnen over de vraag of de huidige vorm van jacht in een vogelrichtlijngebied als de IJzervallei uit maatschappelijk en ecologisch oogpunt nog wel kan.

MOET ER NOG EEN WEG ZIJN ?

Naar aanleiding van ondermeer de discussie rond het 5 b-programma vragen bepaalde middens de verdere ontsluiting van de Westhoek en her en der duikt zelfs het spook van de doortrekking van de A19 Ieper-Veurne terug op. De nieuwe wegen moeten volgens de voorstanders van de verdere ontsluiting, zorgen dat de Westhoek voor het toerisme en voor de industrie beter ontsloten wordt. Onze visie op de verdere ontsluiting van de Westhoek is alvast duidelijk...

geen nieuwe wegen

voor het toerisme

Dat de toeristen niet naar de Westkust afzakken omdat er geen snelle verbinding is, lijkt ons een grote fabel. De Vlaamse kust zit nu soms zo eivol dat de kwaliteit van het toerisme en de draagkracht van o.m. de duinen het erg zwaar te verduren hebben. Verschillende studies maken reeds lang duidelijk dat de aanleg van bijkomende wegen geen oplossing biedt voor te veel verkeer. Nieuwe wegen lossen het fileprobleem niet op, ze brengen alleen maar meer verkeer met zich mee. Wat zou er trouwens van Vlaanderen overblijven moest men langs iedere weg waar er soms een fileprobleem is, een bijkomende weg aanleggen ?

Wij zien de kracht van het toerisme ergens anders dan in het wegeaanbod. Toeristen komen niet naar de Westhoek of naar de Westkust omdat de autosnelwegen hier zo goed zijn. De grootste troef van de Westhoek is zijn rijkdom aan landschappen, open ruimten, natuurgebieden en cultuurhistorische waarden. Juist in dit stil en groen karakter van de streek schuilt de grote kracht voor de toekomst. Niet in het gieten van beton en het creëren van snel verkeer.

voor de industrie

Men doet ook alsof de Westhoek niet goed ontsloten is om tegemoet te komen aan de wensen vanuit de industrie. In werkelijkheid is de streek zeer goed voorzien van wegen en zijn er voldoende snelle verbindingen. In minder dan een half uur staat men vanuit om het even welk industrieterrein in de Westhoek op een grote verbindingsweg of autostrade.

De aanleg van de A18 (die de Westhoek met Frankrijk verbindt) moet dan ook de laatste stap zijn in de ontsluiting van de Westhoek. Het is niet meer van deze tijd om een (in de jaren zeventig geplande) autostrade aan te leggen dwars door uitermate waardevolle en beschermde gebieden als de IJzervallei en het komgrondengebied van Lampernisse. Het doortrekken van de A19 zou het einde betekenen van deze unieke landschappen en open ruimten. De grote waarde van deze gebieden ligt juist in hun ongeschonden karakter, in het feit dat ze weinig door industriegebieden of autostrades versnipperd worden. De doortrekking van de A19 zou zeker een van de grootste aanslagen uit de geschiedenis zijn op het open karakter van de Westhoek.

De doortrekking van de A19 Ieper-Veurne blijft voor ons absoluut onbespreekbaar. Hier is geen enkel

compromis rond mogelijk. We pleiten er voor om zo snel mogelijk de procedure in te zetten om de doortrekking van de A19 definitief van het Gewestplan te schrappen.

andere alternatieven ?

Begin juni 1993 lanceerde de Diksmuidse Kamer voor Handel en Nijverheid een alternatief tracé voor de doortrekking van de A 19. De Kamer stelt een noordelijke verbinding voor langs de bestaande weg Ieper - Diksmuide, die een ring zou maken rond de Diksmuidse stadskern en vervolgens richting Veurne lopen. De Kamer noemde het voorstel een aanzet tot bezinning rond de ontsluiting van de Westhoek die door de politici verder moet uitgewerkt worden.

De Kamer levert met dit voorstel het bewijs dat ook zij het A19 tracé van het Gewestplan in vraag stellen. Dit is een positieve evolutie, maar neemt niet weg dat ook dit voorstel niet realistisch is. De verbinding Ieper-Veurne onmiddellijk laten aansluiten bij bestaande wegen, is praktisch niet haalbaar. De nieuwe weg zou in de eerste plaats een enorme hoeveelheid vruchtbare landbouwgrond opslorpen (traject Ieper -Diksmuide en traject Diksmuide - Veurne) en het landschap zwaar toetakelen. Maar er is meer: in de vele dorps- en kleine woonkernen langs het traject, zou de leefbaarheid sterk aangetast worden. De vele en omvangrijke onteigeningen die hiervoor noodzakelijk zijn, zouden het project ook bijzonder duur maken.

In verband met de verbinding Ieper-Veurne kan alleen sprake zijn van de aanpassing van het bestaande wegennet. Het Westvlaams Economisch Studiebureau (WES) onderschrijft in 'West-Vlaanderen 2000' deze zienswijze en stelt twee mogelijke alternatieven voor die via de aanpassing van bestaande wegen de verbinding Ieper-Veurne kunnen verbeteren.

de partijstandpunten

In juni 1994 vroeg Natuurreservaten vzw de verschillende politieke partijen naar hun partijstandpunt rond de doortrekking van de A 19 (brief van 16 juni 1994). Concreet werden volgende vragen voorgelegd:

1. Is uw partij voor- of tegenstander van de doortrekking van de A 19 Ieper- Veurne ?

2. Heeft uw partij alternatieve voorstellen rond de ontsluiting van dit tracé ?

We geven hieronder, zonder verder commentaar, de verschillende antwoorden integraal weer:

SP (17 juni 1994 - J. Vande Lanotte)

1. uitdrukkelijk tegenstander van de doortrekking
2. de voorstellen van de GOM West-Vlaanderen

VOLKSUNIE (20 juni - J. Loones)

1. De Volksunie blijft de doortrekking van het oorspronkelijk voorziene tracé Ieper-Veurne onverkort afwijzen, in het bijzonder omwille van de landschappelijke waarde en het homogeen agrarisch karakter van het betrokken gebied.

2. Bij bestudering van de alternatieven denken wij in de allereerste plaats aan de zienswijze, zoals reeds geformuleerd door het Westvlaams Economisch Studiebureau (zie West-Vlaanderen 2000 - verbetering voor Economische Ontwikkeling, pag. 312 en 314/315): verbetering van de verbinding huidig eindpunt Sint-Jan over Boezinge tot Woesten.

De Volksunie heeft anderzijds wel met kracht de versnelde afwerking van de A18 (met laatste verbinding Veurne tot Franse grens) ondersteund, mede omdat mits voltooiing van deze A18 de veranderde verkeersstromen naar Kortrijk zullen kunnen worden onderzocht.

AGALEV (2 augustus - Guido Vandenbroucke)

1. Agalev was, is en blijft gekant tegen de doortrekking van de A19 Ieper-Veurne. Meer nog, Agalev, wil dat het tracé zo vlug mogelijk van het gewestplan wordt geschrapt. Dat is de enige zuivere garantie dat de weg er nooit komt. Agalev zal alle (politieke) initiatieven ondersteunen die daartoe kunnen leiden.

Agalev zal in die gemeenten uit de regio waar het gemeenteraadsleden heeft (en zal hebben) aan geen enkel gemeentebestuur dat pleit voor de doortrekking van de A19, politieke steun verlenen. Integendeel, Agalev zal het initiatief nemen om de nieuwe gemeentebesturen in 1995 ertoe aan te zetten al hun bevoegdheden aan te wenden om de schrapping van het tracé te bekomen.

Agalev onderschrijft de bezwaren van Natuurreservaten vzw tegen de doortrekking van de A19, o.m.:

- de Westhoek is voldoende ontsloten, elke kern ligt op een minimumafstand van de belangrijke verkeersaders
- de A19 is een bedreiging voor de beschermde IJzervallei en het komgrondegebied van Lampnisse
- de doortrekking zou meteen de belangrijkste ontwikkelings-troeven van de Westhoek vernielen: de groene open ruimte, essentieel zowel voor natuurontwikkeling als voor zachte recreatie en toerisme

2. Neen, volgens Agalev zijn er geen alternatieven voor het tracé. Nieuwe wegen lossen het probleem van het teveel aan verkeer, de verkeersonveiligheid,... niet op. Ze verhogen het alleen maar. Het aantal personenwagens en vrachtwagens op de weg moeten worden teruggeschoefd.

Agalev pleit in eerste instantie voor een beter openbaar vervoer voor personen en goederen. In die zin kan bijvoorbeeld de opwaardering van de spoorlijn naar Duinkerke betekenisvol zijn.

Een beter ruimtelijke ordening (o.a. inplanting van bedrijventerreinen en nutsvoorzieningen) en een herlokalisering van productielijnen kan een deel van het mobiliteitsprobleem (en de nodige transporten) voorkomen.

- Voor Agalev kan en mag alleen het bestaande wegennet worden aangepast. Aanpassingen in die zin dan dat ze in hoofdzaak de leefbaarheid van de betrokken woonkernen verbeteren. Ook bij

deze aanpassingswerken mag niet geraakt worden aan de beschermde natuurgebieden (bv. knooppunt Diksmuide).

- Agalev zal zich verzetten bij een mogelijke koehandel waarbij de A19 geschrapt wordt in ruil voor een "snelverbinding" tussen leper en Steenvoorde (waarvoor rond Poperinge een nieuwe ontsluitingsweg zou worden aangelegd).

CVP (16 augustus 1994 - P. Breyne)

Wat het standpunt terzake van de CVP betreft moet ik u mededelen dat, ingevolge de structurering van de kiesarrondissementen, ook de partijstructuren onlangs zijn aangepast geworden. De arrondissementale besluitvorming dient nu dan ook te gebeuren door het nieuw partijbestuur van de arrondissementen Oostende-Veurne-Diksmuide-leper. Deze heeft momenteel over deze aangelegenheid nog geen formele uitspraak gedaan, en het komt mij uiteraard niet toe hierop vooruit te lopen.

Wel kan ik u het standpunt mededelen dat in het verleden bij herhaling werd ingenomen door het vroeger CVP-partijbestuur van het arr. leper, een standpunt dat ook steeds mijn persoonlijk standpunt is geweest. Dit standpunt houdt in dat een definitieve beslissing omtrent het doortrekken van de A19 tussen leper en Wulpen afhankelijk is van de evolutie van de verkeersstromen van en naar de kust na de afwerking van het Franse autowegennet parallel met de verbinding leper - Veurne en de dwarsverbindingen naar Frankrijk vanuit de Westhoek (meer bepaald Veurne - Calais en de laterale verbinding vanuit Poperinge).

Een optimale ontsluiting van de ganse Westhoek blijft hierbij een primordiale bekommernis, maar ook een maximaal vrijwaren van het landschap. Er zal dus binnen afzienbare tijd een afweging moeten gebeuren. Inmiddels is men tegenstander van een schrapping van het op gewestplan voorzien tracé, vermits een eventuele aanpassing van de bestaande weg leper-Veurne met diverse ringwegen rond de dorpen in ieder geval meer negatief wordt beoordeeld, ook vanuit veiligheidsoverwegingen (o.m. menging met traag landbouwverkeer).

Ik herhaal echter dat ik niet kan anticiperen op een standpunt van de nieuwe terzake bevoegde partijinstanties.

VLD

Voor de VLD werd de brief verstuurd naar Aimé Desimpel. Op 8 augustus werd een herinneringsbrief gestuurd. Op 30 augustus en op 14 september stuurden we Martial Lahaye nogmaals een herinneringsbrief met de verwijzing naar de vorige brieven. Hierbij stelden we 'met deze brief willen we nogmaals vragen ons uw partijstandpunt rond de doortrekking van de A19 te bezorgen of ons te laten weten op welk adres we dan wel terecht kunnen voor het partijstandpunt'.

Op deze brieven kwam geen enkele reactie vanwege de VLD.

STEUN VOOR EEN DUURZAME LANDBOUW

In een uitgesproken plattelandsgebied als de Westhoek vormt de relatie landbouw milieu/natuurbehoud een uiterst belangrijk punt. Waar op de meeste andere plaatsen in Vlaanderen de verstedelijking en de industrie de voornaamste actoren zijn in het ontwikkelingsproces van de open ruimte/van de 'Groene' gebieden, is dit in de Westhoek de landbouwsector. Wat uiteraard niet wegneemt dat ook hier woonuitbreiding, industrie, overrecreatie,... de kwaliteit en kwantiteit van de open ruimte blijven afknagen. De relatie landbouw en milieu vraagt in de Westhoek dan ook bijzondere aandacht en middelen.

het 5 B-programma als hefboom !

Sinds de Tweede Wereldoorlog heeft de landbouw in West-Europa een snelle ontwikkeling gekend. Ook in België, en in Vlaanderen in het bijzonder, is de landbouw de laatste decennia sterk geëvolueerd. De door de Europese Gemeenschap gegarandeerde afzet, relatief lage grondstofprijzen, stijgende lonen en technologische ontwikkelingen leidden tot specialisatie, intensivering en schaalvergroting. De aandacht werd heel sterk gericht op de verhoging van de produktie. Deze productiviteitstoename heeft echter ook een keerzijde. De laatste jaren is het besef doorgedrongen dat de moderne landbouw weliswaar ruim voldoet aan de produktiedoelstellingen, maar dat die produktie gepaard gaat met een aantal ernstige milieu- en natuurbehoudsproblemen. Los van de milieuproblematiek vormen ook de uitstoot van werkkrachten en de afbrokkeling van het landbouwincome knelpunten die de situatie van de individuele landbouwer onzeker maken.

De Westhoek is een uitgesproken agrarisch gebied. In verschillende agrarische zones van de Westhoek is het natuurbehoud eveneens een belangrijke functie: het Heuvelland, de IJzer- en Handzamevallei,... De relatie landbouw en milieu moet dan ook een uitermate belangrijke opdracht vormen in projecten als het 5 B-programma-Westhoek.

In de 5 B-projecten, maar ook in andere ondersteuningsinitiatieven, moet de produktiedoelstelling van de landbouw worden verbreed met milieu- en natuurbehoudsdoelstellingen. De landbouw die wij voor ogen hebben, moet er een zijn die rekening houdt met de natuur en de draagkracht van het leefmilieu. Resultaten uit de onderzoekswereld en sedert een tijd ook uit de praktijk (o.m. het bedrijfssystemen-onderzoek te Nagele -NI.), wijzen uit dat het mogelijk is de landbouw te ontwikkelen in een richting waarbij natuur en milieu worden gespaard en waarbij toch een aanneembare rendabiliteit behouden blijft.

Het zoeken naar alternatieven met een evolutie naar een milieuvriendelijker landbouw op kop, krijgt jammer genoeg veel te weinig aandacht. Het 5 B-programma rond landbouw moet daarom het accent leggen op onderzoek, voorlichting en dienstverlening op dat vlak. Meer kennis, meer onderzoek is in ieder geval nodig voor de ontwikkeling van duurzamere bedrijfssystemen in de land- en tuinbouw. Dat onderzoek moet de basis vormen voor een betere voorlichting aan land- en tuinbouwers. Een goede voorlichting en een degelijke ondersteuning zijn belangrijke basisvoorwaarden om op het terrein resultaten te boeken. Resultaten die levensnoodzakelijk zijn voor het milieu en voor de individuele landbouwer.

Het Provinciaal Centrum voor Landbouw en Milieu (PROCLAM) kan in dit proces een belangrijke partner zijn. Met de middelen die het centrum momenteel krijgt (1.5 miljoen fr.) kan het echter onmogelijk deze taak naar behoren invullen. De 1.5 miljoen staan in schril contrast tot de 120 miljoen die het Provinciaal centrum voor Land- en Tuinbouw van Beitem jaarlijks ter beschikking krijgt. Het onderzoek en de voorlichting rond nieuwe ontwikkelingen in land- en tuinbouw vormen de basisopdracht van het centrum in Beitem. Gezien de enorme nood aan voorlichting, advies en onderzoek rond duurzamere land- en tuinbouw, is het dan ook evident dat PROCLAM op korte termijn minstens 30 % van het budget van Beitem ter beschikking krijgt. Zonder meer middelen kan PROCLAM onmogelijk de hoge verwachtingen vanuit land- en tuinbouw in de praktijk brengen.

Europees beleid als uitgangspunt

De IJzer- en Handzamevallei werden aangeduid in het kader van de E.G.-vogelrichtlijn (E.G. richtlijn 2.04.1979, B.VI. Ex. 17.10.1988). Reeds tweemaal (in 1988 en 1991) kreeg ons land een aanmaning van de Europese Commissie omdat België heeft nagelaten passende maatregelen te nemen voor de bescherming van de IJzervallei.

In de toekomst zullen in deze gebieden en in sommige andere zones van de Westhoek (bv. het Heuvelland) een aantal nieuwe Europese richtlijnen van toepassing zijn: de E.U.-richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 'inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna' en de E.U.-verordening 2078/92 van 30 juni 1992 'betreffende de landbouwproduktiemethoden die verenigbaar zijn met de eisen inzake milieubescherming en betreffende natuurbeheer'.

Binnen de Europese Unie werkt men ook aan een 'Europees Ecologisch Netwerk'. De E.U. verwacht van alle lidstaten dat ze werk maken van hun Ecologische (Groene) Hoofdstructuur.

Het is duidelijk dat voor belangrijke delen van de Westhoek nu reeds richtlijnen van de Europese Unie van kracht zijn en in de toekomst nog in belang zullen toenemen. De lidstaten zijn verplicht de richtlijnen vanuit Europa om te zetten in de praktijk (cfr. de 2 aanmaningen vanuit de Europese Commissie i.v.m. de IJzervallei). Ons land kan dan ook de verplichting om in grote delen van de Westhoek werk te maken van de milieu- en natuurzorg en de verwevenheid van landbouw-milieu en natuurbehoud, niet naast zich neerleggen.

Tot op vandaag hinkt ons land nog altijd achterop wat betreft het naleven van de Europese richtlijnen inzake natuurbehoud en milieubescherming. Het feit dat ons land als enige lidstaat van de E.U. op het terrein zelf nog altijd geen werk maakt van beheersovereenkomsten, is daar een treffend bewijs van.

Het 5 B-programma en andere ondersteuningsprojecten voor de Westhoek moeten uiteraard deze Europese richtlijnen inbouwen in hun doelstellingen en projecten. We zijn er zelfs van overtuigd dat projecten die geen of te weinig rekening houden met het Europees beleid, geen schijn van kans maken.

5 B-programma e.a. programma's inpassen in bestaande initiatieven

Projecten als het Ecologisch Impulsgebied IJzervallei, het Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels, het Pilotproject Landinrichting, de werking van het IJzerbekkencomité, ... zijn er in essentie op gericht de verschillende belangen en functies van de open ruimte/van het platteland in de Westhoek op een integrale manier te benaderen.

In het kader van deze projecten kregen de verschillende administraties opdrachten en bevoegdheden en werden tal van overlegstructuren opgezet. De energie en de middelen die hierin gestopt werden zijn bijzonder groot. De projecten en structuren leverden op veel terreinen baanbrekend werk en bouwden een rijke ervaring op.

We pleiten ervoor om in de uitwerking van het 5 B-programma, Leader, Interreg II,... deze bestaande structuren te gebruiken en de voorstellen te enten op de bestaande werking.

GEEN KERNAFVAL IN DE WESTHOEK

De strijd tegen de opslag van kernafval in de Westhoek kan reeds van in het begin van de actie [1988] rekenen op de steun van Natuurreservaten vzw en de brede milieubeweging.

De opslag van kernafval in de Westhoek, onder welke vorm of onder welke omstandigheden dan ook, is voor onze vereniging absoluut onbespreekbaar. Maar is het krachtig nee van de streek tegen de opslag voldoende om het probleem aan de wortel aan te pakken?

van kernenergie tot kernafval...

Het is heuglijk vast te stellen dat heel wat streekpolitici in hun verzet tegen het kernafval de ecologische, landschappelijke en agrarische waarden van de Westhoek benadrukken. Voor het kernafvaldossier is de identiteit van de Westhoek blijkbaar een belangrijk argument. Uiteraard een zeer goeie zaak, alleen jammer dat deze identiteit voor zoveel andere dossiers dikwijls niet belangrijk is.

Natuurreservaten vzw wil evenwel dat er verder gekeken wordt dan de Westhoek en ruimer dan enkel het kernafval. Wanneer we reageren tegen kernafval kunnen we onmogelijk de oorzaak van de problematiek negeren. De basis van het nucleair afvalprobleem ligt bij onze grootschalige energieproductie; bij de productie van kernenergie. We laten hier wel de medische toepassingen van kernenergie buiten beschouwing.

De problemen met het kernafval en de vragen rond de mogelijkheden van de afvalberging en -verwerking worden met de dag groter. De elektriciteitsmaatschappijen van hun kant blijven elke echte kostenvergelijking manipuleren, zonder rekening te houden met de kosten verbonden aan de veiligheids- en afvalaspecten. De (machtige) kernlobby blijft kernenergie met oppervlakkige en demagogische informatie propageren als de oplossing voor de toekomst.

Tsjernobyl (waar de ware catastrofe voor de mens pas de laatste 2 jaar echt aan het licht aan het komen is: reeds duizenden slachtoffers !) en de 1001 andere grote en kleine ongelukken (o.m. Gravelines) lijken nooit bestaan te hebben. Voor ons blijft kernenergie een energievorm met onaanvaardbare risico's. Nu, maar (zeker) ook voor de toekomstige generaties.

We zijn en blijven voorstander van de afbouw van kernenergie. Energie in een duurzame samenleving wordt geleverd door hernieuwbare bronnen zoals zonne- en windenergie.

Terwijl de elektriciteitsmaatschappijen jaarlijks een miljardenwinst maken (Electrabel in 1993: 24 miljard !) krijgt het onderzoek naar en het stimuleren van duurzame energiebronnen belachelijk weinig middelen evenals een degelijke structurele aanpak van energiebesparing. Er bestaat op vandaag in Vlaanderen geen enkel beleid hierrond.

Indien de maatschappelijke discussie rond ons energiebeleid en dus ook rond het verband tussen kernenergie en -afval niet geopend wordt, zal in de eerstkomende jaren de Westhoek of een andere streek in ons land onvermijdelijk geconfronteerd worden met de nachtmerrie van het kernafval.

We roepen alle politici op dringend werk te maken van een ander en duurzaam energiebeleid. De gemeenten kunnen via hun vertegenwoordiging in de intercommunalen een zeer belangrijke inbreng hierin leveren.

Niettegenstaande energiebeleid geen deel uitmaakt van onze verenigingswerking, willen we in de toekomst alle initiatieven tegen de opslag van kernafval in de Westhoek ondersteunen. Een unieke streek als de Westhoek mag immers niet verkwanseld worden aan zaken als kernafval. We zullen in de toekomst de actie van Greenpeace rond duurzame energie verder blijven ondersteunen.

NOOD AAN EEN DUURZAAM BEHEER VAN DE VLAAMSE KUST

Ondanks de vele aanslagen van de voorbije decennia, bezit de Westkust (toch nog) een reeks duingebieden en landschappen die behoren tot de meest waardevolle van de kust. Maar ook aan de Westkust bleef de bouw- en verkavelingswoede aan het natuurpatrimonium knagen en zorgden zaken als de waterwinning in duingebieden voor een zware druk. In diverse Europese landen en door internationale organisaties wordt gewerkt aan de totstandkoming van een integraal beheer van de kustzones. In Vlaanderen zou het Duinendecreet de stapsteen moeten vormen voor een duurzame bescherming van onze kustzone. Wordt 1995 effectief het einde van 60 jaar ruimtelijk wanbeleid aan de Vlaamse kust?

van Duinendecreet tot geïntegreerd beheer

Vanuit de milieubeweging en diverse socio-culturele organisaties en bewegingen wordt reeds jarenlang geijverd voor de effectieve bescherming van alle kustduinen. Vorig jaar leverde deze strijd eindelijk vruchten op. In juli 1993 keurde de Vlaamse Raad het Duinendecreet goed. Daarmee was 920 ha. van de inmiddels overblijvende 1000 ha. duin die nog geen bescherming genoten, effectief beschermd (de overige 80 ha. bestaat vooral uit verspreide terreintjes met een moeilijk te behouden natuurwaarde).

Hoe belangrijk het Duinendecreet ook is, het mag geen eindpunt zijn. De toestand waarin onze duinen nu verkeren laat veel te wensen over en aan het herstel van de natuurwaarden langs de kust moet nog hard gewerkt worden. Daarom pleiten wij méér voor een (integraal) kustbeleid dan voor een louter duinenbeleid. De duinen kunnen immers niet worden losgekoppeld van het ruimere kustecosysteem. Er moet evenzeer aandacht besteed worden aan het strand, de slikken, de schorren en polders.

centrum van activiteiten en belangen

Het kustecosysteem met zijn typische habitats, landschappen en flora en fauna is uniek. Dit waardevolle ecosysteem wordt echter bedreigd door een sterke vervuiling. Allerlei activiteiten en ingrepen zoals visserij, toerisme, recreatie, transport, industrie, kustverdediging, waterwinning,... oefenen een enorme druk uit op deze diverse natuurlijke habitats van onze Vlaamse kust. De Vlaamse kustvlakte is immers -in vergelijking met de meeste kustzones in andere landen- een dicht bevolkt gebied. Daar bovenop vormen de bevoegde diensten en administraties een bont en versnipperd geheel waardoor er op vandaag geen sprake is van een geïntegreerde en planmatige aanpak.

vrijwaren voor de toekomst

Indien we onze kust willen vrijwaren voor de toekomst zijn dringend maatregelen nodig om de vervuiling en achteruitgang een halt toe te roepen. Iedereen, ook het toerisme, heeft belang bij een goede bescherming en een duurzaam beheer van de natuur aan de kust. Sterke natuurwaarden als

strand, duinen en de zee op zich vormen immers de basis van het kusttoerisme. Zonder ruimte voor natuur kan er geen toekomst zijn voor het Vlaamse kusttoerisme !

internationale actie

Enkel met een gezamenlijke, gecoördineerde en integrale aanpak kan men komen tot een duurzame ontwikkeling van de zowel economisch als ecologisch belangrijke kustzone. De bewustwording dat een duurzaam beheer van de biologisch zeer rijke kustzone noodzakelijk is, heeft ertoe geleid dat in diverse landen Integraal Kustzonebeheer-projecten ("Integrated Coastal Zone Management" (ICZM)) lopen en dat door diverse instellingen (o.m. Europese Unie en Raad van Europa) een globale strategie voor ICZM wordt uitgewerkt. Dit houdt in dat voor een bepaald kustgebied een beheersplan wordt opgesteld waarbij, vertrekkend vanuit de noodzaak van behoud en versterking van de ecologische waarden, randvoorwaarden worden verbonden aan de diverse activiteiten op zee en op land in de kustzone.

uitdaging voor samenwerking

De grote uitdaging is om een betere samenwerking te bereiken tussen de vele betrokken belangen. Een geïntegreerde benadering van het kustbeheer vereist overleg tussen de bevoegde diensten, medewerking van de betrokken sectoren en beheersinstrumenten. Zowel op lokaal, regionaal, federaal en internationaal niveau dienen er afspraken gemaakt te worden.

De Europese Raad heeft in de recente resolutie van 6 mei 1994 de Europese Commissie herinnerd aan de opdracht om dringend een algemene Europese kuststrategie voor Integraal Kustzonebeheer uit te werken. De Commissie heeft hiervoor een termijn van zes maanden gekregen. Deze resolutie is ook tot de EG-lidstaten zelf gericht. De Raad verzoekt hen om hun eigen inspanningen ter bescherming van de kustzone te intensiveren.

niet weeral een plan !

Integraal Kustzonebeheer is geen volledig nieuw gegeven, dat los zou staan van de huidige initiatieven. Het moet veeleer gezien worden als een kader waarbinnen de bestaande plannen en maatregelen bijgestuurd worden en verder (kunnen) evolueren. Het Duinendecreet is een belangrijke en historische stap naar de bescherming van de resterende waardevolle duingebieden, maar het is geen eindpunt. Na het beschermen van de gebieden is ook een aangepast beheer van deze gebieden noodzakelijk.

Het Structuurplan voor de kustzone

Het Structuurplan voor de Kustzone, opgesteld door de provincie West-Vlaanderen, geeft in afwachting van de officiële structuurplanning, de krachtlijnen aan van de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in deze zone. Het dient daarom een duurzaam evenwicht tot stand te brengen tussen de economische en ecologische belangen. In dit Structuurplan moet de begrenzing van het Duinendecreet worden overgenomen, anders zou de toekomst van de beschermde gebieden immers alweer ernstig worden bedreigd. Het vastleggen van de groene bestemmingen is een zaak van algemeen belang. Het behoud van het kustecosysteem overstijgt ruimschoots het lokaal belang en moet dan ook gewaarborgd worden door de hogere beleidsniveaus.

De grondwaterwinning in de duinen heeft nefaste gevolgen voor het gehele duinecosysteem. Wil men de soortenrijke duinvaleien in de toekomst behouden, dan moeten de grondwaterwinningen afgebouwd worden en dient de drinkwatervoorziening gewaarborgd te worden door een oppervlaktewaterwinning, die kadert binnen de algemene waterbeleidsplanning voor Vlaanderen.

tussen land en zee

Integraal kustzonebeheer is niet beperkt tot het land, maar heeft uiteraard ook betrekking op de planning en het beheer van de zee zelf en op het verbeteren van de kwaliteit van het gehele kustecosysteem. Integraal Kustzonebeheer moet uiteindelijk leiden tot een duurzaam kustecosysteem. Om duidelijk te maken wat er rond Integraal Kustzonebeheer concreet kan gebeuren, schetsen we hieronder een aantal (mogelijke) actiepunten.

Een indicator voor de kwaliteit van het leefmilieu in de kustzone vormt de zeehond (zie Plan Zeehond). Indien de zeehond zich opnieuw aan de Vlaamse kust zou vestigen, is dit een teken dat het kustecosysteem sterk verbeterd is. Om die verbetering te bereiken, zijn efficiënte maatregelen tegen vervuiling en verstoring nodig. Het verstoringsprobleem kan worden aangepakt door op enkele plaatsen aan de kust strandreservaten op te richten die -in tegenstelling tot de gewone stranden- beperkt toegankelijk zijn voor het publiek. Het zou nog beter zijn om aaneengesloten natuurreservaten op te richten die de overgang van land, over het strand tot en met een stuk van de zee omvatten. Op twee plaatsen langs onze Westkust is dat perfect mogelijk: aan het Westhoekreservaat (De Panne) en aan de IJzermonding (Nieuwpoort).

Symposium als start

De kustzone vormt voor Natuurreservaten vzw en voor het Wereld Natuurfonds al lang een belangrijke prioriteit. Met het Duinendecreet als stapsteen en het Structuurplan voor de Kustzone in het achterhoofd, sloegen de verenigingen de handen in elkaar om een visie uit te werken over het beheer van onze kustzone. Resultaat van deze samenwerking is een eisenpakket inzake integraal kustzonebeheer in Vlaanderen, dat werd voorgesteld op een symposium op 18 juni 1994 in

Wenduine. De toezeggingen die daar vanuit het Vlaams ministerie van leefmilieu gedaan werden, klinken bijzonder hoopvol: o.m. de (verdere) inspanningen voor het Duinendecreet, de verwerving van het militair domein te Lombardsijde (IJzermonding) door het Vlaams gewest, de oprichting van een strandreservaat te Heist-west en een grensoverschrijdend integraal reservaat met inbegrip van de kust en de Vlaamse Banken in De Panne. De aanzet tot samenwerking, het ontwikkelen van een ecosysteemvisie en een algemeen waterbeleidsplan voor Vlaanderen waren al even positieve intentieverklaringen vanuit de overheid.

keuzes durven maken

Integraal kustzonebeheer is een opdracht, een gezamenlijke verantwoordelijkheid, die het duurzame behoud van onze korte, maar waardevolle kuststrook beoogt. Om de vervuiling en achteruitgang het hoofd te kunnen bieden, wordt het hoog tijd dat er werk van gemaakt wordt.

10-puntenprogramma

Concreet moeten de volgende punten (10-puntenprogramma voor Integraal Kustzonebeheer in België) aangepakt worden. Een aantal noodzakelijke maatregelen of projecten gaan (veel) verder dan de Westkust of overschrijden de landsgrens. Het marine-milieu is nu eenmaal een systeem waar grenzen bijzonder moeilijk te trekken zijn.

1. Definitieve bescherming van alle overblijvende open ruimten in de duinstreek (o.m. volledige afwerking van het Duinendecreet).
2. Definitieve wettelijke bescherming van de natuurwaarden in en op zee.
3. Een samenwerkingsakkoord tussen gewestelijke en federale overheid, o.m. voor een Europese strategie.
4. Aanduiding van echte natuurreservaten op strand en in zee
5. Verwerving door de overheid van alle overblijvende duin- en binnenduinstrandgebieden met een oppervlakte van minstens 5 ha.
6. Het beheer van natuurwaarden moet uitgaan van een globale ecosysteemvisie.
7. Uitvoering van de nodige herstelmaatregelen.
8. Afbouw van de grondwaterwinning in de duinen.
9. Regulatie van het recreatiegedrag, inclusief een diplomatiek offensief tegen de Franse jachtpraktijken op het strand.
10. Slagkrachtig optreden tegen alle vormen van vervuiling van zee, strand en duinen.

We verwachten van alle beleidsniveaus dat ze duurzame keuzes durven maken en het maatschappelijk langetermijn-belang van onze kust voorop stellen boven het eigenbelang van bepaalde groepen.

De volledige tekst van het 10-puntenprogramma voor Integraal Kustzonebeheer is te verkrijgen op het secretariaat van Natuurreservaten vzw.

epiloog

Ondanks de snikhete en zeer stabiele zomer leverde 1994 geen bijster goed seizoen voor het toerisme aan de Vlaamse kust. Volgens de gegevens van Westtoerisme daalde in augustus het aantal overnachtingen (in vergelijking met dezelfde maand vorig jaar) met 12.4 %. Het verhuur van vakantiewoningen ging achteruit met 19 %, er was 11.9 % minder bezoek aan zwembaden, 14.2 % aan pretparken,... Het is niet meteen duidelijk waarom de verhuur van appartementen, villa's en studio's het de afgelopen zomer zo slecht deed. De conjunctuur kan bezwaarlijk alle schuld krijgen, want in dezelfde zomer zagen de touroperators hun zaken met 15 % stijgen. Wat eerder de indruk wekt dat de vakantiegangers eerder het buitenland dan de kust verkiezen.

Zonder sluitende verklaringen voor deze neerwaartse trend -die toch reeds een aantal jaren regelmatig de kop opsteekt- te willen zoeken, willen we hierbij toch een serieuze bedenking formuleren. Het aantal appartementen, villa's en vakantiecentra aan de Vlaamse kust is de laatste jaren nog maar weer eens spectaculair gestegen. In welke Vlaamse badplaats men op vandaag ook staat, links of rechts kijkt, overal duiken werfkransen op. Is het dan zo verwonderlijk dat niet alles verhuurd raakt ? Is op vandaag de grens aan de groei hier niet bereikt en moeten we er niet voor zorgen dat de grote toeristische troeven van de Vlaamse kust (o.m. strand, duinen en andere natuurgebieden) optimaal beschermd en ontwikkeld worden ? Moet de overheid niet veeleer investeren in de richting van meer kwaliteit voor de kust, in ondermeer natuurontwikkeling en zachtrecreatieve uitbouw (wandelen, bezoekerscentra in de belangrijkste natuurgebieden,...) dan in nog meer appartementen en vakantiecentra ?

MEER BOS IN DE WESTHOEK ?

West-Vlaanderen is de bosarmste provincie van het land. Amper 2 % van de oppervlakte is bebost (+ 6.757 ha.). Hiervan is een flink stuk nog in privé-bezit en vaak slecht beheerd. De Westhoek komt er nog minder goed uit. Ondanks de uitgestrektheid en het aanbod aan open ruimte heeft de streek slechts zo'n 1.792 ha. bos of een bebossingsindex van 1.35 % (op basis van de cijfers van 1990). De gemiddelde bebossingsindex voor Vlaanderen bedraagt + 8 %. Voor West-Vlaanderen zou een gelijkstelling met dit gemiddelde een stijging van 6 % met zich meebrengen. Dit zou gepaard gaan met een bosuitbreiding van 20.786 ha. Voor de Westhoek zou dit 8.827 ha. bijkomend bos betekenen. Een enorme oppervlakte die de nodige discussie zal oproepen. Niet in het minst de vraag waar we met deze bossen terecht kunnen.

In dit hoofdstuk willen we speuren naar de bosuitbreidingsmogelijkheden en -wensen in de Westhoek.

Deze bijdrage is geen programma of plan van alle bebossingsmogelijkheden in de Westhoek. Het is wel een aanzet om de discussie rond bebossing in de Westhoek aan te zwengelen.

waarom meer bos ?

Begin de jaren zeventig werd reeds gewezen op het tekort aan bos in Vlaanderen tengevolge van de hoge bevolkingsdichtheid, de industrialisering, de stijgende bevolkingsdruk en de toenemende behoefte aan ontspanning bij het publiek. Een raming van de behoeften aan bos op sociaal vlak resulteerde toen in een bostekort van 12.000 ha. voor West-Vlaanderen. De nood aan bosuitbreiding werd in de daaropvolgende jaren in ontelbare studies, congressen en eindwerken aangetoond en was het thema van de Week van het Bos in 1992.

In 1988 werd naar aanleiding van het vijfde Congres over Groenvoorziening te Gent een Werkgroep Bosuitbreiding opgericht. Deze werkgroep argumenteerde een uitbreiding van het bosareaal steunend op ecologische, sociale en economische motieven:

- de optimale bewaring van de bestaande bossen als belangrijke refugia van vele types levensgemeenschappen
- de gunstige inwerking van het bos op de omgeving (opslag en bescherming van grondwaterlagen, behoud van bodem vruchtbaarheid, zuiveren van lucht en milderen van klimaat)
- de welzijnswerking van het bos (recreatie, natuur- educatie,...)
- de levering van de houtgrondstof, waaraan in Europa een groot tekort heerst. In België lopen de cijfers van het houttekort uiteen van 2.667.000 tot 7.000.000. kubieke meter

De Werkgroep Bosuitbreiding stelde voor Vlaanderen als objectief een bosuitbreiding van 1.000 ha. per jaar voorop. Dit zou de huidige bosoppervlakte met de helft toen toenemen tegen het jaar 2050 (bebossingsindex 12 %). De bosuitbreiding zou bij voorkeur moeten plaatsgrijpen door middel van uitbouw van bestaande bossen. Om de multifunctionaliteit te bevorderen en verdere

bosversnippering tegen te gaan is het creëren van grote boscomplexen aangeraden.

In West-Vlaanderen is een groot tekort aan bufferzones. Slechts weinig bossen oefenen een schermfunctie uit. Bebossingen aan de kust, tussen de duinen (niet erin !) en het hinterland (polders), zouden niet alleen een belangrijk (wind)schermbaan doen ontstaan maar tegelijkertijd een belangrijke sociale functie uitoefenen (kusttoerisme).

De educatieve functie van het bos krijgt te weinig aandacht. In vele lagere en middelbare scholen wordt het bos in de lessen behandeld zonder de mogelijkheid te hebben om een namiddag in het bos door te brengen. Alleen al voor natuureducatie op school zou elke gemeente een bos moeten aanplanten en inrichten.

gewenste hoeveelheid bos

De nodige oppervlakte voor bosuitbreiding is zeer moeilijk te bepalen. In verband met de behoefte aan bos voor recreatieve doeleinden worden verschillende cijfers vooropgesteld. Het bostekort varieert voor West-Vlaanderen van 4.308 ha. tot 10.257 ha. Veel hangt af van in welke mate zowel openbaar bos als privé-bos voor het publiek zouden opengesteld worden.

Wanneer we een vergelijking maken tussen het aantal inwoners en de oppervlakte bos (men neemt aan dat voor recreatieve doeleinden per 100 inwoners 1 ha. bos aanwezig moet zijn) dan scoren de arrondissementen Ieper en Diksmuide behoorlijk goed. Bij een lage belasting (= 15 % van de bevolking bezoekt op dezelfde dag het bos) is er in allebei de arrondissementen slechts een kleine reserve. Bij een hoge belasting (= 20 % van de bevolking bezoekt op dezelfde dag het bos) is er een tekort van respectievelijk 283 ha. en 118 ha. Voor het arrondissement Veurne betekent dit een bostekort van 357 ha. (lage belasting) en 524 ha. (hoge belasting).

Men gaat er bij deze berekening wel van uit dat alle bossen voor het publiek opengesteld zijn. Gezien het grote percentage privé-bos, de beperkingen van bepaalde andere gemeenschapsbossen (o.m. Houthulstbos - militair domein, O.C.M.W.- bossen in Ieper ontoegankelijk in het jachtseizoen) en de grote druk van het toerisme (o.m. het Heuvelland en de Westkust) is het bostekort in De Westhoek veel groter.

waar is bosuitbreiding mogelijk ?

geschiktheid van de bodem

Er zijn weinig of geen bodems waarop geen bos kan groeien. Het bos vormt bij ons trouwens de climaxvegetatie, d.w.z. alle vegetaties evolueren na verloop van tijd tot bos. Wel kunnen een aantal boomsoorten op bepaalde bodems groeimoelijkheden vertonen. Zo kan op zware kleigronden beter geen Beuk of Tamme kastanje aangeplant worden. Om ecologische redenen moet de aanplanting van naalddhout en populieren-monokulturen vermeden worden. Dergelijke monoculturen hebben immers een geringe ecologische waarde. Aanplantingen van alleen maar naalddhout en populieren moeten veel eerder gezien worden als boomakkers dan als echt bos. De natuurwaarde van een bos wordt immers gemaakt door de variatie aan soorten bomen en struiken. Hoe soortenrijker het bos samengesteld is hoe meer vogels en andere dieren het zal aantrekken (ecologie is variatie en samenhang tussen fysische elementen (water, bodem, klimaat,...) en soorten planten, dieren, mossen, ...).

geschikte bebossingsplaatsen in de Westhoek

In de inleiding werd reeds gesteld dat in eerste instantie moet gestreefd worden naar een bebossingsindex van 8 % (gemiddelde voor Vlaanderen). Voor de Westhoek zou dit 8.827 ha nieuw bos betekenen. De Westhoek moet echter ook op dat vlak als een apart geval behandeld worden. Los van de vraag naar de directe haalbaarheid van dit cijfer, is het ook nog de vraag of dat bos nu om het even waar in de Westhoek kan ingeplant worden. De streek heeft immers ook andere waardevolle landschapstypes: duinen, weidevogelgebieden, valleigebieden,... De streek bezit ook zowat de grootste aaneengesloten open ruimtes van Vlaanderen (IJzervallei en komgrondengebied van Lampernisse). De ecologische en landschappelijke waarde van deze gebieden wordt bepaald door het open en dikwijls waterrijk karakter ervan. In gebieden als de IJzer- en Handzamevallei en het komgrondengebied van Lampernisse is effectieve bebossing dan ook ongewenst. Ook in de duinen is bebossing ongewenst.

Wel moet in het kader van het 'Ecologisch Impulsprogramma' en het opstellen van een beheersplan (in het kader van dat Impulsprogramma) voor de gehele IJzervallei (inclusief de Handzamevallei), eens ernstig nagedacht worden of er geen mogelijkheden zijn om in een aantal zones spontane bosontwikkeling toe te laten. Ook in bv. het Heuvelland (bronbossen) moet er aandacht zijn voor autonome vestiging van bomen (o.m. na eventuele kappingen).

De polders van Veurne-Ambacht zijn een ander karakteristiek landschapstype van de Westhoek. Het meest kenmerkend aan deze streek is het wijds, open karakter ervan. Bebossing is hier niet prioritair en roept vragen op. Wel kan er bv. in het kader van het 'Pilotproject Landinrichting Westhoek' onderzocht worden welke andere vormen van natuurbouw mogelijk zijn in deze zones (aanleg moerasgebieden, poelen, spontane bosontwikkeling,...?).

Indien rekening gehouden wordt met de beperkingen in de hierboven vermelde deelgebieden is in principe overal in de Westhoek waar nog open ruimte is, bosuitbreiding mogelijk. Concrete bebossingsplaatsen aanduiden voor de gehele Westhoek kan echter alleen door het opstellen van een bebossingsplan dat aandacht heeft voor de criteria voor bebossing (ecologische, landschappelijke, landbouw,...). De instanties die verantwoordelijk dragen inzake bosbeleid (Waters en Bossen, Provincie,...) zouden dringend werk moeten maken van een dergelijk plan. Zonder een bebossingsplan voor de Westhoek en de rest van de provincie is de kans groot dat er niets in huis komt van een serieuze bosuitbreiding. Het structuurplan voor West-Vlaanderen biedt wellicht een kapstok voor dit plan.

Bij het creëren van bijkomend bos moet er alvast gestreefd worden naar een minimumoppervlakte van 5 ha. De voorkeur gaat uit naar uitbreiding van bestaande bossen. Wij zien volgende mogelijkheden:

Arrondissement Diksmuide

- Uitbreiding van Houthulstbos en groepering van verspreide kleine bosjes tussen Houthulst en Merkem.
- Groepering van verspreide bossen in Koekelare, uitbreiding naar Wijnendalebos toe.

Arrondissement Ieper:

- Uitbreiding Helleketelbos (Poperinge) en bosgebieden te Proven, Poperinge-Elverdinge.
- Uitbreiding bossen Heuvelland.
- Uitbreiding Polygoonbos (Zonnebeke) en creëren van bosgordel tussen Zonnebeke, Zillebeke en Hollebeke.
- uitbreiding van Ieperse OCMW-bossen

Arrondissement Veurne:

Uitbreiding duinbossen naar het hinterland toe (Westhoek, Calmeynbos, Hannecart, Groenendijk).

Voor de gemeentebesturen zitten er in het Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan wellicht kansen om te komen tot bosuitbreiding of het creëren van nieuwe bosbestanden (bijvoorbeeld restgronden, gronden in eigendom van O.C.M.W.'s, kerkfabrieken,...). Velen weten niet dat iedereen een subsidie kan bekomen (20.000 à 100.000 fr./ha.) voor het bebossen van een stuk grond (minimum 0,5 ha.). Meer informatie hierover kan men krijgen bij de Vlaamse Gemeenschap, Dienst Waters en Bossen.

aankopen: soms een moeilijke bevalling !

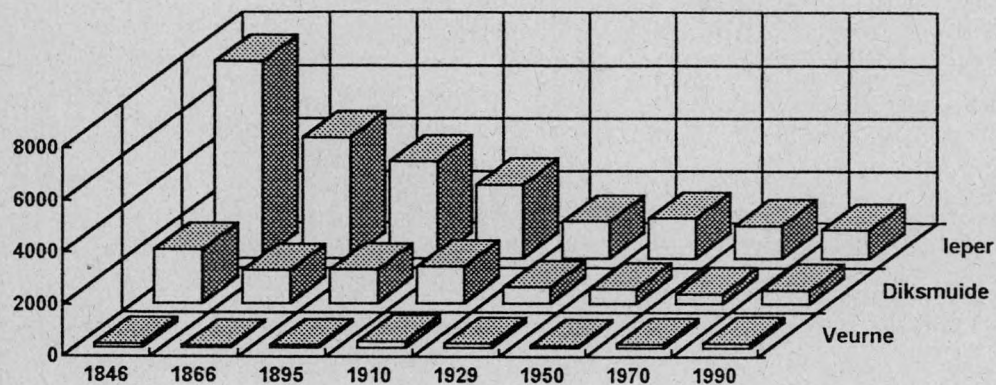
De voorbije jaren hebben we systematisch vastgesteld dat de lopende aankoopprojecten van de Vlaamse Gemeenschap vaak (bijzonder) traag vooruitgaan. Er zit soms jaren tussen het tonen van interesse en de effectieve aankoop. Een privaat persoon kan veel sneller reageren, waardoor er regelmatig interessante percelen in privéhanden komen. In het verleden was dit ondermeer het geval in het Zwarte Leenbos (Zillebeke) en het Teethbos (Proven). Het is voor ons vaak onduidelijk waar het dossier blijft steken. Dit probleem is zeker niet typisch voor Westhoek. Het vraagt om bijzondere aandacht van de Vlaamse Gemeenschap.

tabel 1.

Oppervlakte bos en bebossingsindex van de gemeenten in de Westhoek (bodemstatistieken 1990, naar Geert Sioen)

Gemeente	oppervlakte bos (ha)	Bebossingsindex (%)
Diksmuide	65,4423	0,4380
Houthulst	330,0790	5,9054
Koekelare	92,2556	2,3543
Kortemark	17,9050	0,3255
Lo-Reninge	6,7541	0,1073
Heuvelland	228,5661	2,4254
Ieper	434,8524	3,3293
Langemark	22,8326	0,4346
Mesen	0,8148	0,2277
Poperinge	191,8914	1,6080
Vleteren	62,2445	1,6316
Wervik	9,5457	0,2188
Zonnebeke	153,8428	2,2766
Alveringem	4,1451	0,0518
De Panne	111,3711	4,6604
Koksijde	53,9043	1,2262
Nieuwpoort	1,8203	0,0587
Veurne	3,6642	0,0380

noot: tussen 1990 en 1994 waren er in de Westhoek nog de volgende bebossingsprojecten: Rode Berg 5,5 ha., Eeuwenhout 19 ha., Helleketel 5 ha. (alle drie Heuvelland), Eversam (Alveringem) 29 ha en in Veurne 3,6 ha.

	1846	1866	1895	1910	1929	1950	1970	1990
Diksmuide	2049	1263	1286	1407	621	542	366	512
Ieper	7505	4634	3726	2827	1421	1544	1257	1104
Veurne	154	64	91	246	162	83	133	175

Fig. 1 & tabel 2 Evolutie van de bosoppervlakte (in ha.) in de drie arrondissementen van de Westhoek tussen 1846 en 1990 (gegevens Land- en Bosbouwteiling, Bodemstatistieken, naar Geert Sioen).

(zie noot bij vorige tabel)

een bos = meer dan bomen

Een bos is meer dan een veld vol bomen. Bossen zijn ingewikkeld opgebouwde levensgemeenschappen. Tot die levensgemeenschappen behoren een heleboel planten en dieren, waaronder een aantal uiterst kleine organismen. Elke planten- of diersoort verzorgt een eigen deelstroompje in het web van voedsel -en energieverdeling. Iedere plant, hoe klein ook, levert voedsel, schuil- en/of broedgelegenheid aan een reeks dieren. Hoe meer soorten mossen, kruiden, struiken en bomen er in een bos voorkomen, hoe meer soorten ongewervelden, vogels, zoogdieren,... er kunnen leven. Een bos (hoewel we dan beter spreken van een boomakker) waarop bijvoorbeeld enkel beuken of dennen voorkomen, zal slechts een zeer beperkt aantal dieren herbergen. In een bos waar verschillende soorten mossen, kruidachtige planten, struiken en bomen voorkomen, zal, zonder overdrijven, 100 maal rijker zijn aan allerlei dieren.

Maar het bos is niet alleen een brok natuur. Een bos is ook een zuurstofproducent, een recreatieruimte, een houtproducent, een waterreservoir, een erosiebestrijder, een klimaatregelaar,...

besluit

De bebossingsindex in West-Vlaanderen op 8% krijgen, moet haalbaar zijn. Per streek moet bekeken worden wat nodig en wat mogelijk is. Waarschijnlijk zal dit duidelijk maken dat sommige streken naar b.v. bebossingsindex 15% kunnen (de Vlaamse zandstreek ?) en anderen naar b.v. 6% (de Westhoek ?).

Duidelijk is wel dat ook de Westhoek duidelijk behoefte heeft aan meer bos en aan bos met meer kwaliteit. Bij bosuitbreidingen moet men echter omzichtig te werk gaan. Het bebossen moet gebeuren volgens criteria die voldoende rekening houden met de ecologische en landschappelijke waarden, de identiteit van het gebied en de verschillende functies van het bos. Het bebossen van weidevogelgebieden, duinen of valleigebieden is uit den boze. Om een zicht te krijgen op de mogelijkheden en een echt bosuitbreidingsprogramma te kunnen uitwerken is er behoefte aan een bebossingsplan.

VIER EVALUATIES - VOORUITBLIKKEN OP VIER OPMERKELIJKE PROJECTEN

Plan Zeehond

een zegen voor natuurbehoud en... toerisme !

Begin november 1993 lanceerde Natuurreservaten vzw het Plan Zeehond, een actieplan voor de IJzermonding en omgeving. De aanleiding voor het opstellen van dit actieplan was enerzijds de aanslepende problemen van het natuurreservaat de IJzermonding en omgeving: verzanding, watervervuiling, verstoring, zwerfvuil, de vele speculaties rond het gebied,... Anderzijds werden eind 1992 plannen bekend gemaakt om een aantal Belgische militaire domeinen te verkopen. Eén van deze domeinen was de oude marinebasis van Lombardsijde (tussen het eigenlijke natuurreservaat de IJzermonding en het strand van Lombardsijde). Net als het Plan Otter dit moet doen voor de IJzervallei, moet het Plan Zeehond het beleid rond de IJzermonding aanzwengelen en zorgen voor daden op het terrein zelf. Het actieplan voor de IJzermonding bevat een pakket maatregelen die het gebied duurzaam moeten herstellen en ontwikkelen. Het uiteindelijke doel is te komen tot meer en betere natuur in het gebied van de IJzermonding.

De voorbije maanden kwamen er honderden positieve reacties van politici, verenigingen, burgers,... Vanuit de overheid werden de volgende initiatieven genomen:

- de Bestendige Deputatie nam een standpunt in dat de oude marinebasis een 'groene' bestemming moest krijgen;
- door Gemeenschapsminister van Ruimtelijke Ordening Theo Kelchtermans, werd de procedure tot gewestplanwijziging ingezet (beslissing van de Vlaamse Regering van 24/11/1993). Het is de bedoeling de oude marinebasis de bestemming natuurreservaat toe te kennen. Begin oktober jl. adviseerden de Bestendige Deputatie en de Regionale Commissie voor Ruimtelijke Ordening positief. De eigenlijke gewestplanwijziging wordt snel verwacht.
- Op 18 juni jl. kondigde het kabinet van Gemeenschaps- minister van leefmilieu en natuurbehoud Norbert De Batselier, aan dat er middelen voorzien worden voor de aankoop van de oude marinebasis. Deze verwerving is volgens de minister prioritair en moet tegen het einde van dit jaar rond zijn. Het gebied zal uitgebouwd worden als natuurreservaat.
- door Gemeenschapsminister voor monumenten en landschappen Johan Sauwens, werd op 28 mei 1993 de oude marinebasis voorlopig gerangschikt als landschap. Op 1 juni 1994 werd het gebied definitief gerangschikt als landschap.

De overheid kiest hiermee duidelijk om het complex van de IJzermonding een functie in het kader van het natuurbehoud te geven. De definitieve rangschikking en (in de toekomst) de gewestplanwijziging én de aankoop van de oude marinebasis door de Vlaamse Gemeenschap, zouden moeten voldoende

waarborg geven dat heel het oostelijk gedeelte van de IJzermonding gevrijwaard blijft en niet ten prooi valt aan de uitbouw van bv. een jachthaven of een vakantiepark. We schrijven 'zouden', want misschien schuilt er in het tijdok (middenin tussen het natuurreservaat en het strand) een addertje. Vanuit verschillende hoeken is het laatste jaar (bedekt) geopperd om hier een jachthaven met bijhorende infrastructuur in te planten. Een dergelijke inplanting valt uiteraard niet te rijmen met alle andere initiatieven en beloftes van de overheid rond de IJzermonding.

In de jachthaven van Nieuwpoort zijn er momenteel aanlegplaatsen voor 2.500 vaartuigen. De Nieuwpoortse jachthaven is daarmee de grootste jachthaven van West-Europa. Voor de realisatie van het Plan Zeehond moet er geen enkele aanlegplaats verdwijnen. Het is enkel een pleidooi om de 'ruimte die nog rest' een uitdrukkelijke bestemming als natuurreservaat te geven. De IJzermonding omvat immers één van de laatste slikken- en schorregebieden in ons land. Het gebied heeft de laatste decennia heel wat negatieve evoluties ondergaan. Zeer grote oppervlakten aan schorren en slikken werden opgespoten en/of omgevormd tot een moderne jachthaven. De oude marinebasis is een laatste mogelijkheid om in het gebied van de IJzermonding natuurontwikkeling echte kansen te geven. Het is ook de laatste garantie dat het natuurgebied niet volledig in een grijptang gesloten wordt.

een plan met meerwaarde voor het toerisme

Het Plan Zeehond moet de problemen rond de IJzermonding wegwerken en het gebied duurzaam ontwikkelen. Ons land kan in het complex van de IJzermonding met een minimum aan inspanningen, een uniek reservaat rijker worden. Onze vereniging is ervan overtuigd dat een dergelijk reservaat alleen maar een belangrijke bijkomende troef is voor het Vlaamse kusttoerisme en zeker voor Nieuwpoort en Middelkerke. Natuurbehoud en toerisme kunnen hier perfect samengaan. In Nederland (Zeeuws Vlaanderen en de Wadden) en Oost-Engeland zijn verschillende reservaten uitgebouwd op hetzelfde stramien als het Plan Zeehond. Ze oefenen allemaal een enorme aantrekkingskracht uit op een breed publiek.

Er is echter meer dan de onmiddellijke meerwaarde van een dergelijk natuurreservaat aan de Westkust. Als de zeehond er in de toekomst in slaagt zich opnieuw aan onze kust te koloniseren, dan is dit een signaal dat de kwaliteit van ons kust-ecosysteem ernstig aan het verbeteren is en er voldoende rust aanwezig is. Een troef die voor het kusttoerisme goud waard is. De recente waarnemingen van zeehonden aan de Westkust (ondermeer verschillende waarnemingen van Gewone zeehonden tijdens de winterperiode 93-94, twee jonge exemplaren tijdens de zomer,...) bewijzen alvast dat het Plan Zeehond verre van een utopie is.

Het plan zeehond: een actieplan voor de IJzermond

Diksmuide

De vzw Natuurreservaten stelde de zogenaamde "Plan Zeehond" voor, een actieplan voor de IJzermond. Waar de otter het zeehond is, is de zeehond de otter.

bevoenden er zich kolonies in de zeehond. De vzw Natuurreservaten en de vzw Natuurreservaten van de Oostduinse Kerk. Knokke en Oostduinkerke. De vzw Natuurreservaten van de Oostduinse Kerk. Knokke en Oostduinkerke. De vzw Natuurreservaten van de Oostduinse Kerk. Knokke en Oostduinkerke.

HET PLAN ZEEHOND: actieplan voor IJzermond en omgeving

Milieuraad aanvaardt "Plan Zeehond"

De Nieuwpoortse milieuraad heeft tijdens de jongste vergadering het "Plan Zeehond" aanvaard. Het plan voorziet in de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

Zeehonden langs de Belgische kust

In de jaren vijftig en zestig is de zeehond langs de Belgische kust van een normale verschijning tot een zeldzaamheid geworden. Momenteel worden deze dieren er weer vaker gezien en lijkt het hun iets beter te gaan. Dit sluit aan bij de situatie in Zeeland en Noord-Frankrijk. Net als in Nederland worden ziekte en zwakte zeehonden opgevangen en na herstel weer uitgezet, maar helaas tellen de Belgische kust te weinig geschikte rustplaatsen.

In de jaren vijftig kleine groeies aan de vzw van Gompel 1981. Het waren kleine groeies aan de vzw van Gompel 1981. Het waren kleine groeies aan de vzw van Gompel 1981. Het waren kleine groeies aan de vzw van Gompel 1981.

Recente waarnemingen "Plan Zeehond" voor IJzermond

NIJWPOORT. Begin november 1993 zijn er twee zeehonden waargenomen in de IJzermond. De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

MEEST GESCHIED. De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

Zeehond moet IJzermond redding wordt natuurgebied

De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied. De zeehond wordt natuurgebied.

PLAN ZEEHOND: actieplan voor de IJzermond en omgeving

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

«Plan Zeehond» van v.z.w. alleen mogelijk mits medewerking publiek

NIJWPOORT. Het door de v.z.w. Natuurreservaten gelanceerd «Plan Zeehond» wil dat tegen de zeehondenkolonie thuis voelen op de Nieuwpoortse schorregonden.

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

West-Vlaanderen

John Jacques hoort dan de v.z.w. Natuurreservaten zich ten volke.

'Het plan zeehond' voor de IJzermond

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

STREEKNIEUWS WESTHOEK Zeehond maakt IJzermond volwaardig

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

Zeehondjes als attractie

Hij wist dat ook ter hoogte van de zeehondenkolonie. De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

'Het plan zeehond' voor de IJzermond

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

Jaycees-Jonger Kamer houdt voorronde 'dictie 93'

De vzw Natuurreservaten heeft een actieplan opgesteld voor de aanpak van de zeehondproblematiek in de IJzermond en omgeving.

rijd tegen de vervuiling

Het Ecologisch Impulsgebied

Een toekomst voor de IJzervallei ?

Op 3 mei 1992 werd naar aanleiding van de herdenkingsdag van wijlen Blankaartconservator Paul Houwen het ambitieuze Plan Otter voorgesteld. Dit actieplan voor de IJzervallei bevat een serie concrete maatregelen die de milieukwaliteit moeten verbeteren en die het mogelijk moeten maken om in de IJzervallei opnieuw Otters te laten leven. Het Plan Otter gaat echter niet alleen om de Otter op zich. De Otter is het uithangbord van het actieplan. Hij staat symbool voor dit plan omdat hij de ecologische waardemeter is voor het zoet water. De Otter vraagt immers proper water, een degelijk waterpeil, voldoende rust en een afwisselende leefomgeving. Kortom: voldoende kwaliteit van zijn omgeving. Als alle voorstellen van het Plan Otter uitgevoerd worden, moet de situatie in de IJzervallei zo goed zijn dat er zich opnieuw Otters kunnen vestigen en voortplanten. Met andere woorden: als de Otter terugkeert, gaat het goed met de IJzervallei.

Na de voorstelling van het plan bleef het niet stil rond de IJzervallei. Vanuit de Vlaamse Gemeenschap en vanuit de provinciale overheid kwam de belofte dat men werk ging maken van verandering op het terrein.

Ondertussen is het duidelijk dat het niet bij woorden gebleven is. Eind november 1992 startte het Provinciebestuur, in nauwe samenwerking met de Vlaamse Gemeenschap, met de bouw van de eerste slibvang (een constructie die moet voorkomen dat er na de baggering nog slib in de Blankaartvijver terechtkomt) op de Steenbeek. In de zomer van 1993 werd ook de slibvang op de Rhonebeek voltooid. Het opstarten van deze werken was de eerste fase van het baggerdossier van de Blankaart. Ondertussen is de baggering van de Blankaart in de eindfase. Begin 1995 moet de baggering van de Blankaartvijver volledig afgewerkt zijn. Meteen zal een voor het Vlaamse natuurbehoud historisch dossier voltooid worden.

De door Gemeenschapsminister voor leefmilieu en natuurbehoud Norbert De Batselier gemaakte belofte om de IJzervallei aan te duiden als eerste 'Ecologisch Impulsgebied' werd in de loop van 1992 hardgemaakt (nadien volgden Schelde-Durme-Dender, Zwarte Beek, Demer en Dijle en Turnhouts Vennengebied). De totale IJzerbroeken, inclusief de Handzamevallei, werden aangeduid. De intenties van het Ecologisch Impulsgebied IJzervallei werden geconcretiseerd in een natuurbeheersplan voor het gebied.

Ook op het vlak van de waterzuivering was er de voorbije twee jaren een positieve evolutie. De IJzervallei werd als prioritair bekken aangeduid, er werd werk gemaakt van de sanering van ondermeer Houthulst en Merkem (tot voor kort loosden die alle afvalwater in het Blankaartbekken). De zuivering van de Handzamevaart, momenteel nog de grootste vuilader van de IJzer werd in het waterzuiveringsprogramma 1995-1999 opgenomen (er werd voorlopig 606.6 miljoen fr. vastgelegd). In de loop van 1995 start de bouw van een zuiveringsstation voor deze waterloop... Na dertig jaar strijd voor de zuivering van de Handzamevaart betekende dit meer dan hoopgevend nieuws.

Het Ecologisch Impulsgebied was een keerpunt voor de IJzer- en Handzamevallei. Na jaren vol beloftes en intentieverklaringen, werd met de bouw van de slibvangen en de baggering van de

Blankaartvijver het dossier letterlijk en figuurlijk op gang gebracht.

We willen ons echter zeker niet blindstaren op wat er reeds gerealiseerd werd. Er moet immers nog een enorme achterstand opgehaald worden om de milieukwaliteit in het IJzerbekken weer echt te verbeteren en het duurzaam voortbestaan en de ontwikkeling van natuurwaarden in de IJzervallei mogelijk te maken. Dat vraagt op korte termijn nog een hele reeks maatregelen:

- een degelijke informatiecampagne vanuit de Vlaamse Gemeenschap naar alle betrokkenen van het bekken en in het bijzonder voldoende informatie en duidelijkheid naar de landbouwers toe.
- verdere aanpak van de watervervuiling. Hierbij moet onder meer aandacht gaan naar kleinschalige waterzuivering (kleine kernen), het onderzoek en de opvolging van de mogelijkheden van een gescheiden rioleringsstelsel (problematiek overstorten). Waar nog werken aan het rioleringsstelsel moeten gebeuren, dient men zeker te opteren voor een gescheiden rioleringsstelsel.
- het creëren van rustzones voor het waterwild
- de ontwikkeling van 'groene' beken en natuurverbindings- gebieden. Waterlopen hebben als zeer belangrijke functie het afvoeren van water, maar daarnaast moeten ook een aantal andere functies meegekoppeld worden aan hun beheer en uitbouw:
 - de ecologische functie
 - hun rol als migratieroute voor ondermeer vis
 - de sportvisserij
- schrappen van de A19 Ieper -Veurne.
- schrappen van de IJzerbroeken uit de ruilverkaveling Reninge.
- een sluitende regeling voor de waterpeilen in IJzer en Handzamevallei.
- een gericht aankoopbeleid.
- start van beheerslandbouw.

Het Plan Otter blijft voor Natuurreservaten vzw de toetssteen waarop we de werking van het Ecologisch Impulsgebied en het beleid rond de IJzervallei in het algemeen, zullen blijven opvolgen en evalueren. Het project is op gang gebracht, er zijn reeds tal van (soms historische) stappen in de goede richting gezet, maar er moet nog heel veel gebeuren.

Het Regionaal Landschap

Het Heuvelland houdt de natuur hoog: ook in 1994 ?

Het Westvlaamse Heuvelland vormt reeds jaren een belangrijk werkpunt voor de milieubeweging. Reeds in 1980 werden mooie plannen gesmeed om in en rond de Heuvellandse brongebieden effectief natuurontwikkeling op gang te brengen. Alhoewel toen reeds een aantal kleinere projecten gerealiseerd werden, bleek de tijd toen evenwel niet rijp voor grotere realisaties.

een grote sprong voorwaarts

In 1992 kwam daar eindelijk verandering in. Samen met vier andere gebieden werd het Westvlaamse Heuvelland (Heuvelland, Ieper, Poperinge en Mesen) aangeduid als proefproject Regionaal Landschap. Het Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels heeft er ondertussen twee jaar werking opzitten. Er is in die twee jaar heel wat baanbrekend werk verricht op het vlak van studie en overleg, het uitbouwen van een stevige structuur en het op gang brengen van de eerste realisaties op het terrein zelf (landschapswacht voor het Heuvelland, waterzuivering voor landbouwbedrijven, een toeristisch recreatief plan met het cultuur- en landschapspatrimonium als basis,...).

In het kader van het Vlaamse Overleg Regionale Landschappen werd een consensustekst opgesteld omtrent het toekomstig statuut van de Regionale Landschappen. Op basis van de gemeenschappelijke ervaring wordt daarbij gepleit voor de uitbouw van een organisatiestructuur die via overleg en samenwerking met lokale besturen en de particuliere sector meewerkt aan een duurzame streekontwikkeling met natuur-, landschap- en cultuurhistorische kwaliteiten als dragende elementen.

evaluatie positief

Het Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels heeft na twee jaar werking bewezen dat er grote nood is aan een dergelijke structuur om de identiteit van de streek te behouden en op een duurzame manier te ontwikkelen. Onze evaluatie van het Regionaal Landschap Westvlaamse Heuvels is dan ook positief.

de toekomst

De eerstkomende jaren worden beslissend voor de toekomst van natuur en landschap van het Heuvelland. Het Regionaal landschap biedt perspectieven, maar op een aantal plaatsen wringt nog het schoentje.

De Regionale Landschappen kregen een proefperiode van twee jaar. In afwachting van een juridische erkenning (via een decreet) van het instrument, werden de Vlaamse proefprojecten halfweg 1994 voor 1 jaar verlengd. Het gebrek aan wetgeving en de vragen rond de toekomst van de Regionale Landschappen, vormen zeker geen stimulans voor de werking van en het vertrouwen in het instrument. Gemeenten en verschillende belangengroepen blijven hierdoor veelal vanop de zijlijn meekijken.

Op korte termijn moet het Regionaal Landschap een juridisch statuut krijgen en moet het instrument voldoende financiële middelen te beschikking krijgen, die een langdurig engagement toelaten. Alleen als deze twee voorwaarden vervuld zijn kan het Regionaal landschap gevaloriseerd worden in een gebiedsgericht beleid.

Het komende jaar wordt bepalend voor de toekomst van natuur en landschap in het Heuvelland. Een positieve samenwerking tussen alle sectoren en belangengroepen wordt essentieel om het doel te bereiken: het behoud en de verdere ontwikkeling van een schitterende streek, waar mensen goed kunnen leven en waar de kwaliteit van het landschap, natuur en cultuur als bronnen voor dit leven voorop staan. De Vlaamse Gemeenschap en het Provinciebestuur moeten hier hun verantwoordelijkheid opnemen.

In 1991 werd als voorbereiding voor het Regionaal Landschap door Natuurreservaten vzw en Natuurfonds Westland de brochure 'Het Heuvelland Houdt De Natuur Hoog' uitgebracht. In het besluit schreven we toen 'alleen een Regionaal Landschap' kan de nodige aandacht van de overheid op deze streek vestigen. Deze aandacht betekent: het opzetten van de nodige structuren om een ernstig beleid uit te werken en het vrijmaken van de nodige middelen om het beleid daadwerkelijk uit te voeren (...). Het is meer dan tijd dat het Westvlaamse Heuvelland nieuwe kansen krijgt om de natuur de plaats te geven die ze hier verdient'. In het Europees Jaar van het Natuurbehoud kunnen deze toekomstdromen werkelijkheid worden.

De rangschikking van het weidengebied van Lampernisse

Een mijlpaal

Op 27 november 1992 tekende Gemeenschapsminister van Monumenten en Landschappen Johan Sauwens, op het stadhuis in Diksmuide, de voorlopige rangschikking van het komgrondengebied van Lampernisse.

In vergelijking met veel andere gebieden, is het polderlandschap van Lampernisse uitzonderlijk gaaf gebleven. Het landschap, de natuurwaarden en de grote cultuurhistorische potenties die er voorkomen (ondermeer 53 archeologische sites in het gerangschikte gebied) maken van het weidengebied een van de uitzonderlijkste open ruimten in onze provincie. Samen met de IJzervallei is het komgrondengebied van Lampernisse trouwens de grootste aaneengesloten open ruimte van Vlaanderen.

De grote zwakte was echter dat geen enkele planologische bestemming of geen enkel statuut de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het weidengebied voldoende bescherming bood. De gehele zone was op het Gewestplan enkel ingekleurd als agrarisch gebied met landschappelijke waarde. Duidelijk een veel te zwakke 'bescherming' voor een gebied als Lampernisse. Het was dan ook zeker niet denkbeeldig dat de verkavelings- en bebouwingsrage binnen afzienbare tijd ook over Lampernisse ging razen. Een ander heel belangrijk gevaar is het (gewestplan-) traject van de A19 leper-Veurne dat dwars door het weidengebied loopt. De rangschikking kwam dan ook meer dan op tijd. Als er in de Westhoek 1 plaats was waar een dergelijke bescherming echt op zijn plaats is, dan is het zeker in Lampernisse.

reactie en overleg

De eerste maanden na de voorlopige rangschikking kwam er geen enkele tegenreactie. Na verloop van tijd kwam er op de rangschikking wel heftig protest uit landbouwmiddens. Hierbij werd heel wat verkeerde informatie en een pak zware overdrijvingen de wereld ingestuurd. De betrokkenen kregen op die manier een totaal vertekend beeld van de rangschikking.

Naar aanleiding van het openbaar onderzoek waren er verschillende gesprekken tussen de Vlaamse Gemeenschap (Monumenten en Landschappen en het kabinet) en de landbouworganisaties (ABS en Boerenbond). De landbouworganisaties hadden fundamentele bezwaren tegen een aantal bepalingen in de voorlopige rangschikking: de regeling van de jacht op waterwild, de regeling van de bestrijding van muskusratten en de bepaling rond het ruimen van grachten. Toen minister Johan Sauwens eind 1993 de definitieve rangschikking tekende, waren deze punten aangepast in de wettekst. Een compromis werd wet.

Het is dan ook verwonderlijk dat de Boerenbond in een brief (30 augustus 1994) aan de betrokken landbouwers schrijft dat er geen rekening gehouden werd met hun bezwaren. In dezelfde brief schrijven ze dat bij de Raad van State 'een verzoekschrift tot nietigverklaring' van de rangschikking werd ingediend. De ware aard van de rangschikking wordt meer dan geweld aangedaan.

We zijn ervan overtuigd dat de rangschikking van Lampernisse een goeie en moderne bedrijfsvoering

niet in weg staat. De rangschikking zelf legt GEEN beperkingen op het vlak van waterpeil, bemesting, veebezetting,... In het weidengebied van Lampernisse kunnen landbouwers hun bedrijven WEL vernieuwen, aanpassen en eventueel nieuwe stallen en/of loodsen bijbouwen. Er is alleen bijkomend advies nodig (van Monumenten en Landschappen) wat betreft bijvoorbeeld de inplantingsplaats, de gebruikte bouwmaterialen,... De rangschikking moet tegengaan dat het gebied in de toekomst opgeofferd wordt aan de industrie, wegeaanleg en woonuitbreiding (-sgebieden). Het is dan ook moeilijk te begrijpen dat een organisatie als de Boerenbond -zelfs ondanks de aanpassingen in het definitieve besluit- de rangschikking blijft voorstellen als een grote bedreiging. De toekomst zal uitwijzen dat deze rangschikking voor de landbouw in het gebied veel eerder een zegen dan een ramp is.

en tot slot: ruilverkaveling schrappen !

Een gedeelte van het komgrondengebied van Lampernisse ligt in het ruilverkavelingsblok Fortem. Het is duidelijk dat een klassieke ruilverkaveling niet in overeenstemming te brengen is met de rangschikking als landschap en dat ze dus onmiddellijk moet geschrapt worden. Lampernisse ligt ook in het afgebakende gebied van het 'Pilotproject Landinrichting Westhoek'. Ingrepen in dat kader of via andere projecten mogen voor het weidengebied enkel gericht zijn op de uitbouw van een geïntegreerde en duurzame relatie tussen landbouw, cultuurhistorie en natuurbehoud.

BESLUIT

De Actualiteit Van De Westhoek is een pleidooi om in de uitwerking van alle projecten en plannen de identiteit - de rijkdom aan open ruimte, natuurgebieden en landschappen van de Westhoek - als basis te nemen. We zijn ervan overtuigd dat de middelen die bv. via het 5 B-programma naar de Westhoek zullen vloeien, enorme mogelijkheden bieden voor de toekomst van de Westhoek. Ondersteuningsprogramma's moeten evenwel meer zijn dan een reeks projecten van industriële uitbouw, ontsluiting, aanleg van parkeerplaatsen langs de Westkust,... Ze moeten in de eerste plaats aangegrepen worden om de achterstand op het vlak van natuur- en milieubehoud in de Westhoek op te halen. Het bevorderen van een duurzame landbouw moet hierbij centraal staan. Maar ook de invulling van de verdere industrialisatie van de Westhoek vraagt, in het kader van de ondersteuningsprogramma's, de nodige aandacht. Hierbij moet de nadruk liggen op de ontwikkeling van milieutechnologie. De toekomst zal uitwijzen dat het ook voor een regionale economie van levensbelang is in welke mate men op tijd de keuze maakt voor de ontwikkeling van en omschakeling naar ecologische productieprocedures. De milieutechnologieën zullen de komende jaren dezelfde sleutelrol vervullen die de informaticatechnologieën een decennium geleden speelden. Iedere gemeente een nieuw industrieterrein geven is absurd en is geen oplossing voor de (structurele) werkloosheid. De implanting van nieuwe industriegebieden moet op streekniveau gepland worden.

Deze tekst is ook een pleidooi om duidelijke grenzen te trekken van wat kan en wat niet kan. We willen dat de ontwikkelingen en projecten in de Westhoek gekoppeld worden aan het Europese beleid. We leven immers niet langer in 'de wereld : België', maar leven en bewegen in een Europees huis waar grenzen vervagen en afspraken en richtlijnen vanuit de Europese samenwerking steeds belangrijker worden. Op een ogenblik dat een gebied als bv. de IJzervallei aangeduid wordt als E.G.-Vogelrichtlijngebied, dat ons land van de Europese Unie tot tweemaal toe een aanmaning kreeg omdat het zijn verplichtingen in dit gebied niet naleeft en dat er vanuit het Vlaamse Gewest een 'Ecologisch Impulsgebied' loopt, moet het duidelijk zijn dat de plannen voor de doortrekking van de A19 definitief moeten opgeborgen worden; dat kernafval hier niet thuishoort en dat het beleid eindelijk eens moet afgestemd worden op de natuurlijke wetmatigheden van de streek.

De toekomst van landschap en open ruimte en de zorg voor de kwaliteit van onze leefomgeving zijn geen verantwoordelijkheid van enkel de leefmilieuminister of de gedeputeerde voor milieu en ruimtelijke ordening. Initiatieven als het Regionaal Landschap, het Landinrichtingsproject en het ecologisch Impulsgebied vragen het engagement van alle kabinetten en departementen om op alle niveaus een coherent beleid te voeren. Indien bijvoorbeeld het Ecologisch Impulsgebied het exclusieve terrein van één kabinet blijft en andere niveaus/besturen geen verantwoordelijkheid opnemen om hun beleid mee te koppelen, dreigt dit project een hol instrument te blijven. Anno 1994 staan we vaak nog bijzonder ver af van een coherent en op duurzame samenwerking/ontwikkeling gericht beleid. Het moeizaam proces rond het IJzerbekken vormt daar één van de vele voorbeelden van. Een samenhangend beleid en het opnemen van verantwoordelijkheid door alle niveaus, vormt dan ook een absolute prioriteit voor de directe toekomst.

1995, het Europees Jaar Van Het Natuurbehoud, wordt een cruciaal jaar voor de toekomst van de Westhoek. We roepen alle belangengroepen, burger en overheid op te kiezen voor een Westhoek waar binnen 20 jaar nog plaats is voor natuur, landbouw en cultuurhistorische waarden. Voor een

Westhoek waarvan we na 2000 nog kunnen zeggen dat de actualiteit zijn groene rijkdom is.

Dank

Met bijzonder dank voor het denk- en leeswerk en de discussieruimte aan de volgende personen:

Marc Dewilde, Danny Decaestecker, Lieven Stubbe, Piet Hardeman, Wilfried Werbrouck, Marc Blockeel, Dirk Cuvelier, Cien De Roo, Karin De Roo, Jos Rutten, Paul Durinck, Noël Lievrouw, Lut Demarest, Erik Germonpré, Bart Verhaeghe, Marc Picavet, Michel Maeckelbergh, An Six, Marc Depoorter, Rik Samyn, Stephanie Segers, Marc Becuwe, John Van Gompel, Norbert Roothaert en Dries Bonte.

alle tekeningen uit: 'Rondom den Yzer' van Herman Vandergucht.

De Actualiteit Van De Westhoek is een uitgave van
Natuurreservaten vzw - West-Vlaanderen -

25 November 1994

De "Snelschriften" van Natuurreservaten v.z.w. zijn bedoeld om met een indringend (maar niet definitief) discussiestuk de maaschappelijke gedachtenwisseling rond actuele kernpunten in het natuurbeleid te bevorderen.

In de reeks snelschriften van Natuurreservaten v.z.w. zijn nog verkrijgbaar :

- Verdroging in Vlaanderen : meer dan een lokaal milieuprobleem (1991/1, BBL cahier 8)
- De Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen een aanzet voor een offensief natuurbeleid (1991/2)
- De Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen van aanzet tot beleid, naar inzet van middelen (1991/4)
- Beheersovereenkomsten, kontrakten gericht op natuurvriendelijke landbouw (1991/5)
- Natuurontwikkeling in impulsgebieden mogelijkheden tot realisatie van de groene hoofdstructuur (1992/1)
- Het plan Otter, actieplan voor de IJzervallei (1992/3)
- Ekologische inventarisatie van het ERC-kerngebied (1992/4)
- De Vogelrichtlijngebieden, nood aan een gebiedsgericht beleid en effectieve bescherming (in herwerking) (1992/5)
 - algemeen deel
 - deel 2a Knelpuntendossier - West-Vlaanderen
 - deel 2b Knelpuntendossier - Oost-Vlaanderen en Brabant
 - deel 2c Knelpuntendossier - Antwerpen
 - deel 2d Knelpuntendossier - Limburg
 - deel 3 Instrumentarium voor beschermingsmaatregelen op basis van bestaande wetgeving
- Plan Watersnip, een actieplan voor het beekdallandschap van de Zwarte Beek (1992/6)
- Het Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan (1993/1)
- Het plan Zeehond, een actieplan voor de IJzermonding en omgeving (1993/2)
- De gemeentelijke MINAraad als hefboom voor een beter natuur- en milieubeleid, een handleiding voor leden van de gemeentelijke MILIEU- en NATUURraad (1994/1)
- De actualiteit van de Westhoek, een pleidooi voor het behoud van de groene identiteit van de Westhoek (1994/2)

De "Snelschriften" kunnen bekomen worden in volgende Groene Winkels van de vereniging:

- Brussel, Kon. St.-Mariastraat 105, 1030 Brussel (02/245 43 00 - fax 02/245.39.33);
- Gent, Kon. Elisabethlaan 57, 9000 Gent (09/222 75 41);
- Antwerpen (sekretariaat CVN), Ommeganckstraat 20, 2018 Antwerpen (03/226 02 91).

NATUURRESERVATEN V.Z.W.
WEST-VLAANDEREN
DE BLANKAART
IEPERSESTEENWEG 56
8600 WOUMEN
TEL. 051/54.52.44-FAX 051/54.58.12

Natuurreservaten v.z.w.-leden krijgen 10% korting bij alle aankopen in de Groene Winkel.

Lid worden van Natuurreservaten v.z.w. kan door storting van

400 fr. (voor jeugd- en seniorleden)

600 fr. (voor gewone leden)

1.400 fr. (voor donateurs)

op rekeningnr. 230-0044233-21

van Natuurreservaten v.z.w.

Koninklijke St.-Mariastraat 105

1030 Brussel